

Södertörns högskola
Institutionen för ekonomi och företagande
Företagsekonomi
Kandidatuppsats 10 poäng
Handledare: Lars Vigerland
Vårterminen 2007

södertörns
högskola

UNIVERSITY COLLEGE

Resultatutjämnin

- en jämförelsestudie efter införandet av IFRS

Författare:
Therese Ardenstedt
Jessica Friberg

Förord

Vi har under uppsatsarbetets gång fått värdefull hjälp av ett antal personer som vi här vill framföra vårt stora tack till.

Vi vill tacka vår handledare Lars Vigerland för goda råd och idéer under arbetets gång. Vidare vill vi tacka våra opponenter som har bidragit med mycket bra konstruktiv kritik under skrivprocessen. Slutligen vill vi tacka våra informanter Anders Bruzelius på Swedbank och Peter Malmqvist på Nordnet, vilka trots hög arbetsbelastning tog sig tid att svara på våra frågor och har på så vis ökat vår förståelse för det undersökta fenomenet.

Stockholm, juni 2007

Therese Ardenstedt och Jessica Friberg

Sammanfattning

- Titel:** Resultatutjämnning – en jämförelsestudie efter införandet av IFRS
- Kurs:** Företagsekonomi påbyggnadskurs - C-uppsats, 10 poäng
- Inlämningsdatum:** Juni, 2007
- Författare:** Therese Ardenstedt och Jessica Friberg
- Handledare:** Lars Vigerland
- Problem:** Resultatutjämnning kan i första hand ses som en medveten strategi från företagsledningens sida för att få en stabil och jämn vinstutveckling. IFRS syftar till att undvika stora företagsskandaler, där belöningsystemen har kritiserats för att vara ett starkt motiv till att jämna ut resultatet. Därför har vi valt att studera om införandet av IFRS har medfört några förändringar avseende förekomsten av olika belöningsystem. Vidare avser uppsatsen att studera hur företagens nyttjande av resultatutjämnande åtgärder har förändrats efter införandet av de nya reglerna.
- Syfte:** Denna uppsats syftar till att studera om användningen av resultatutjämnning har förändrats i och med införandet av IFRS.
- Metod:** Vår uppsats bygger på en kombination av dels en kvantitativ undersökning i form av granskning av årsredovisningar och dels en kvalitativ ansats genom intervjuer med Anders Bruzelius och Peter Malmqvist.
- Slutsatser:** Användningen av resultatutjämnande åtgärder har förändrats sedan införandet av IFRS, en minskning av möjligheten till resultatutjämnande åtgärder har skett men även nya möjligheter till taktiska åtgärder har uppkommit. Efter undersökningen har slutsatsen dragits att belöningsystemen inte kan sägas vara en enskild drivkraft utan snarare en av de faktorer som samverkar till att företagsledningen motiveras att resultatutjämnas. De motiv som ligger bakom resultatutjämnande åtgärder kan därför inte sägas ha förändrats i och med införandet av IFRS.
- Nyckelord:** Resultatutjämnning, income smoothing, IFRS och koncernredovisning

Innehållsförteckning

1	Inledning	9
1.1	Bakgrund	9
1.2	Problemformulering	11
1.3	Syfte	12
1.4	Avgränsningar	12
1.4.1	Kreativ redovisning	12
1.4.2	Definition av resultatutjämnning	13
1.5	Disposition	14
2	Metod.....	15
2.1	Vetenskapligt synsätt.....	15
2.1.1	Hermeneutik och positivism	15
2.1.2	Induktion, deduktion och abduktion	16
2.2	Kvantitativ och kvalitativ forskningsmetod	17
2.3	Insamling av data	17
2.3.1	Utförande av den kvantitativa undersökningen	17
2.3.2	Utförande av den kvalitativa undersökningen	18
2.4	Urval.....	19
2.5	Validitet och reliabilitet.....	20
3	Teori	21
3.1	Årsredovisningens syfte	21
3.1.1	Kvalitativa egenskaper.....	21
3.2	Resultatutjämnning.....	22
3.2.1	Hypotesen om resultatutjämnning	23
3.2.2	Motiv till resultatutjämnning	24
3.3	International Financial Reporting Standards.....	25
3.4	Resultatutjämnande åtgärder	25
3.4.1	Enhetlig redovisning och ren revision	25
3.4.2	Goodwill	26
3.4.3	Extraordinära och jämförelsestörande poster.....	27
3.4.4	Byte av redovisningsprinciper	27
3.4.5	Konsolideringsmetoder	28
4	Empiri och analys	31
4.1	Jämförelse mellan resultat	31
4.1.1	Enhetlig redovisning och ren revision	32
4.1.2	Goodwill	32
4.1.3	Extraordinära och jämförelsestörande poster.....	33
4.1.4	Byte av redovisningsprinciper	33
4.1.5	Konsolideringsmetoder	34
4.2	Intervjuer	35
4.2.1	Synen på resultatutjämnning.....	35

4.2.2	Motiv till resultatutjämnande åtgärder.....	36
4.2.3	Efter införandet av IFRS.....	38
5	Slutsatser.....	39
6	Avslutande diskussion.....	40
6.1	Reflektioner.....	40
6.2	Metod- och källkritik.....	41
6.3	Förslag på framtida forskning.....	42
7	Källförteckning.....	43
7.1	Litteratur.....	43
7.2	Vetenskapliga artiklar och tidskrifter.....	44
7.3	Elektroniska källor.....	45
7.4	Muntliga källor.....	45
7.5	Övrigt.....	45
	Bilagor.....	46

Tabell- och figurförteckning

Tabell 1. Jämförelse av resultatutjämnande åtgärder mellan 2003 och 2006..... 31

Figur 1. Hypotesen om resultatutjämnning syftar till att beskriva fenomenet och förklara företagsledningens motiv till att jämna ut bolagens resultat. 23

Förkortningar

IAS	International Accounting Standards
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
RR	Redovisningsrådets rekommendationer
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles
ÅRL	Årsredovisningslagen

Begreppsordlista

Dotterföretag	Ett företag, inklusive enheter såsom handelsbolag, som står under bestämmande inflytande av ett så kallat moderbolag. Detta innebär ett innehav av minst 50 procent av rösterna.
Goodwill	Framtida ekonomiska fördelar som inte går att enskilt identifiera och inte heller att redovisa separat.
Intresseföretag	Ett företag vars moderbolag inte kontrollerar men har ett betydande inflytande över, vilket innebär innehav av minst 20 procent av rösterna.
Minoritetsintresse	Den del av ett dotterföretags resultat och nettotillgångar hänförliga till egetkapitalinstrument som inte, direkt eller indirekt genom dotterföretaget, ägs av moderföretaget.
Valutasäkring	Enligt IAS39 kommer samtliga finansiella instrument att redovisas i balansräkningen och enligt huvudregeln skall värdeförändringarna redovisas över resultatet. Detta kommer att medföra ökad volatilitet i företagets rapporterade resultat och eget kapital per aktie.
Verkligt värde	Det värde till vilket en tillgång skulle kunna överlåtas eller en skuld regleras, mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och har ett gemensamt intresse av att transaktionen genomförs.
Volatilitet	Avser variationer eller svängningar av exempelvis aktiekursen eller resultatet över tiden.

1 Inledning

Kapitlet ger läsaren en bakgrund till problemet, vilket resulterar i en problemformulering som är utgångspunkten för denna uppsats. Kapitlet avslutas med en beskrivning av uppsatsens syfte och avgränsningar.

1.1 Bakgrund

De finansiella rapporterna är och har historiskt sett varit det viktigaste kommunikationsmedlet mellan företaget och externa intressenter som analytiker och aktieägare. Syftet med de finansiella rapporterna är att ge information om företagets finansiella ställning, resultat och kassaflöde. Detta tillsammans med ett omfattande notsystem ska hjälpa användaren vid bedömning av företagets framtida kassaflöden.¹

Särskilt viktigt är de finansiella rapporterna i koncernförhållanden som efter Kreugerkraschen ledde till en lagstadgad koncernredovisning.² Finansmannen Ivar Kreuger var på 1920-talet en av landets ledande byggtreprenörer och grundare till Tändsticksbolaget. Han gick från att vara kreativ till att vara kriminell i sin redovisning. När bolaget gick i konkurs 1932 och många sparare förlorade mycket pengar, resulterade detta i en förändrad syn på koncernredovisning.³ Syftet med koncernredovisning är att redovisa för de företag som ingår i intressegemenskapen som en enda enhet och på så vis skapa en rättvisande bild av hela koncernen.⁴ I fallet Kreuger visades inte en rättvisande bild då ogenomskinliga koncernförhållanden kunde dölja manipulerade rapporter, som till exempel fiktiva poster, dubbelbokförda tillgångar och bokslutsförfalskningar.⁵

Enligt Håkan Andersson kan företagens resultat svänga kraftigt från år till år. Företag använder sig av olika strategier för att dämpa dessa fluktuationer, som går under benämningen *income smoothing* eller resultatutjämning.⁶ En av många definitioner av resultatutjämning anges nedan:

¹ Far Förlag. 2006:10

² Johansson. 2005:217

³ www.bankrattsforeningen.org.se

⁴ Johansson. 2005:217

⁵ Thunholm. 1995

⁶ Andersson. 2006:87

”the process of manipulating the time profile of earnings reports to make the reported income stream less variable, while not increasing reported earnings over the long run.”

Fudenberg och Triole (1995)

Det finns två betraktelsesätt inom forskningen av detta fenomen, för det första kan resultatutjämning ses som en medveten strategi av ledningen för att förvanska siffrorna i årsredovisningen och för det andra kan denna metod ses som ett sätt att förbättra kommunikationen av bolagets framtida kassaflöden.⁷ Enligt Tucker och Zarowin är majoriteten anhängare av det förstnämnda, exempelvis Arthur Levitt som i sitt berömda tal 1998 beskriver fenomenet likt en kakburk där företagen sparar undan kapital i bra tider för att sedan ta ut dem under sämre förhållanden. Enligt Levitt medför detta att företagen inte alltid uppvisar en rättvisande bild av resultatet.⁸ På senare tid har dock studier lyft fram det sistnämnda betraktelsesättet, Tucker och Zarowin menar att de är först med att bevisa att resultatutjämnande företag förmedlar mer användbar information angående framtida vinster till aktiemarknaden än de som inte använder sig av resultatutjämning.⁹

Efter de många uppmärksammade företagsskandaler såsom Enron och WorldCom under senare år har även den allmänna uppfattningen förändrats och förtroendet för styrelser och revisorer har rubbats. Exempelvis i Enronskandalen där företagsledningen medvetet fifflade med bokföringen och uppvisade stora vinster när koncernen i själva verket gick med förlust.¹⁰ Även i Sverige har vi haft redovisningsskandaler såsom Skandia och Prosolvias, i det senare fallet uppvisade bolaget en uppblåst intäktsredovisning vilket ledde till olika skadeståndskrav. Efter redovisningsskandalerna krävdes skärpta regler och företagsledningen måste nu skriva under och godkänna årsredovisningen, vilket inte var fallet innan.¹¹

Redovisningsexperten Rolf Rundfelts och revisorn Björn Grundvalls studie från 2003 granskade hur de svenska börsbolagen redovisade sina ekonomiska ställningar. De kom fram till att nästan alla bröt mot reglerna, bara ett fåtal av de 300 bolag som var noterade på Stockholmsbörsen hade följt dåvarande regler. Enligt undersökningen är årsredovisningarna förvirrande för läsarna och därför är det svårt att utföra meningsfulla analyser av dessa.¹²

De senaste decennierna har karaktäriserats av en allt ökande globalisering och internationell konkurrens och kraven på en harmonisering av redovisningsregler har ökat. Likartade

⁷ Tucker, Zarowin. 2005

⁸ The CPA Journal. 1999

⁹ Tucker, Zarowin. 2005

¹⁰ Schroeder. 2005:20

¹¹ Johansson. 2005:15

¹² Rundfelt, Grundvall. 2003

redovisningsprinciper ökar jämförbarheten mellan olika företags resultat och finansiella ställning.¹³

Med syftet att just öka jämförbarheten mellan olika företag inom EU infördes International Financial Reporting Standard (IFRS) från och med 2005. De nya reglerna måste följas av alla börsnoterade företag inom EU. Förutom att öka jämförbarheten syftar de nya reglerna till att öka transparensen av den information som presenteras i årsredovisningen. Kraven på ökad transparens hördes särskilt efter de företagsskandaler som beskrivs ovan, framför allt debatterades företagsledningens bonusprogram som inte kunde bedömas på ett riktigt vis på grund av brisfällig information i årsredovisningen.¹⁴ En ökad transparens innebär att ingenting längre ska kunna sopas under mattan bland annat för att undvika de värsta redovisningsskandalerna som nämndes ovan.¹⁵ Bonussystemen har setts som ett av företagsledningens motiv att manipulera resultatet eftersom ett jämnt och stabilt växande resultat lockar till sig fler investerare vilket ofta leder till ett högre aktiepris. Ett bonussystem som då är kopplat till företagets ökade prestationer eller som kan lösas ut mot aktier kan öka företagsledningens privata förmögenhet.¹⁶

Enligt Björn Wilke befaras dock kraftiga svängningar av bolagens resultat vid implementeringen av de nya reglerna eftersom vissa tillgångar och skulder nu ska värderas till verkligt värde till skillnad mot tidigare då de värderades till anskaffningsvärde alternativt historiskt värde.¹⁷

1.2 Problemformulering

Utifrån bakgrunden ovan kan resultatutjämnning i första hand ses som en medveten strategi från företagsledningens sida för att få en stabil och jämn vinstutveckling då ett jämnt och stabilt växande resultat lockar till sig fler investerare samt kan öka företagsledningens privata förmögenhet. IFRS syftar till att undvika stora företagsskandaler, där belöningsystemen har kritiserats för att vara ett starkt motiv till att jämna ut resultatet. Därför har vi valt att studera om införandet av IFRS har medfört några förändringar avseende förekomsten av olika belöningsystem. Vidare avser uppsatsen att studera hur företagens nyttjande av resultatutjämnande åtgärder har förändrats efter införandet av de nya reglerna.

¹³ Bronovs, Kirsch. 1991

¹⁴ Oxelheim. 2006

¹⁵ Platen von. 2005

¹⁶ Riah- Belkaoui. 2000

¹⁷ www.di.se. 2007-03-31

1.3 Syfte

Uppsatsen syftar till att studera om användningen av resultatutjämnning har förändrats i och med införandet av IFRS.

Syftet med denna uppsats ska besvaras med hjälp av följande frågeställningar:

- Har möjligheterna till att resultatutjämna minskat efter införandet av IFRS?
- Har företagsledningens motiv till resultatutjämnade åtgärder förändrats efter implementeringen av IFRS?

1.4 Avgränsningar

Beträffande den kvantitativa delen är avsikten med uppsatsen att jämföra en tidigare granskning av årsredovisningar från 2003 med en egen studie av årsredovisningar från 2006. Uppsatsens kvantitativa studie baseras på år 2006 eftersom IFRS tillämpas från och med räkenskapsåret 2005 och syftet är att jämföra fenomenet före och efter införandet av de nya reglerna. Företagen kunde frivilligt införa de nya reglerna från räkenskapsåret 2004 därav valet att jämföra med en studie av årsredovisningar från år 2003. Resultatutjämnande åtgärder omfattar många olika områden, alla kommer inte att beröras då avsikten är att studera samma variabler som ingick i studien från 2003. Resultatutjämnning ingår under benämningen kreativ redovisning som beskrivs kortfattat i stycke 1.4.1 men på grund av begreppets vidsträckta omfattning kommer uppsatsen endast att beröra resultatutjämnande åtgärder. Vidare delas fenomenet in i naturlig och avsiktlig resultatutjämnning, uppsatsen belyser den senare. Den naturliga uppstår utan avsiktlig påverkan av företagsledningen och därför har den inte varit intressant att studera utifrån uppsatsens syfte, båda skildras mer utförligt i stycke 1.4.2.

1.4.1 Kreativ redovisning

Kreativ redovisning är ett samlingsnamn av en eller flera åtgärder som företagen ägnar sig åt för att manipulera resultatet. Åtgärderna består av både tillåtna och icke tillåtna åtgärder enligt de praxis och lagar som styr hur redovisningen ska upprättas. Det finns fyra typer av åtgärder inom begreppet kreativ redovisning. Den första benämns aggressiv redovisning som kan beskrivas som en avsiktlig strategi för att uppnå önskat resultat, antingen genom att följa aktuella redovisningsprinciper eller inte. Den andra benämns *earnings management* som är en aktiv manipulation av resultatet mot ett förbestämt mål som sätts av antingen ledningen, en prognos av analytiker eller en summa som är förenlig med en jämnare och mer hållbar resultatutveckling.

Den tredje benämns *Income smoothing* (resultatutjämning) som ses som en begränsad form av *earnings management* konstruerad för eliminering av toppar och dalar från en normal resultatföljd, detta inkluderar åtgärder för att reducera och ”lagra” vinster under bra år för att sedan använda under dåliga, så kallade *cookie jar reserves*. Exempelvis kan ledningen under goda år använda mer restriktiva antaganden angående framtida garantiåtaganden eller om anläggningstillgångarnas livslängd och restvärden för att öka utgifterna och få ned resultatet. En restriktiv redovisning av intäkter kan också användas för att skjuta upp vinster och reducera de nuvarande. Den fjärde och sista åtgärden betecknas *fraudulent financial reporting* (bedräglig/olaglig finansiell rapportering) och avser avsiktliga felaktigheter eller utelämnande av summor eller upplysningar, med syfte att vilseleda användarna av de finansiella rapporterna genom användande av olagliga förfaranden.¹⁸

1.4.2 Definition av resultatutjämning

En definition av resultatutjämning bör utgå från om den är naturlig eller avsiktlig, där den naturliga inte uppkommer genom manipulation av företagsledningen, utan den producerar automatiskt en utjämnande resultatström. Avsiktig resultatutjämning kan uppdelas i antingen reell- eller artificiell utjämning. Reell utjämning är ett resultat av företagsledningens svar på förändringar i de ekonomiska förhållandena.¹⁹ Ledningen kan periodisera olika transaktioner så att de dämpar variationer av företags resultat. Mestadels kan detta sägas vara en funktion av de redovisningsprinciper som styr över dessa affärshändelser.²⁰ En artificiell utjämning är däremot något som företagsledningen avsiktligt gör för att minska resultatströmmens variabilitet, genom att välja olika redovisningsmetoder mellan åren. Skillnaden mellan reell och artificiell beror därför på företagsledningens syfte med utjämnningen. Båda typerna av avsiktig resultatutjämning kan inte direkt observeras utan kan beskrivas utifrån variationer i resultatet.²¹

¹⁸ Mulford, Comiskey. 2002

¹⁹ Andersson. 2006:88

²⁰ Riah- Belkaoui. 2000

²¹ Andersson. 2006:88

1.5 Disposition

Kapitel 1 Inledning

Kapitlet ger läsaren en bakgrund till problemet, vilket resulterar i en problemformulering som är utgångspunkten för denna uppsats. Kapitlet avslutas med en beskrivning av uppsatsens syfte och avgränsningar.

Kapitel 2 Metod

Kapitlet beskriver och motiverar de metoder som har valts för att besvara frågeställningen. Inledningsvis redogörs för det vetenskapliga synsätt som har nyttjats i studien, vidare beskrivs uppsatsens metoder, urval och tillvägagångssätt vid empiriinsamling för att avslutas med en diskussion angående validitet och reliabilitet.

Kapitel 3 Teori

Kapitlet syftar till att redogöra för relevant bakgrundinformation, i form av en beskrivning av årsredovisningens syfte och kvalitativa egenskaper. Vidare redogörs för de teorier som kommer att ligga till grund för analysarbete, i form av en hypotes och motiv kring det undersökta fenomenet, en övergripande beskrivning av IFRS samt en beskrivning av de undersökta variablerna.

Kapitel 4 Empiri och analys

Kapitlet presenterar en sammanställning av det empiriska materialet som har samlats in genom en granskning av 36 företags årsredovisningar samt två intervjuer. Resultatet från den kvantitativa undersökningen jämförs med Svenssons och Wahlbergs magisteruppsats. Vidare analyseras och tolkas det empiriska materialet och jämförs med tidigare presenterade teorier i uppsatsen.

Kapitel 5 Slutsatser

Syftet med kapitlet är att kortfattat beskriva de slutsatser som framkommit efter den teoretiska genomgången och empiriska undersökningen. Slutsatserna baseras på att besvara uppsatsens syfte och frågeställningar.

Kapitel 6 Avslutande diskussion

Kapitlet presenterar en avslutande diskussion bestående av våra egna reflektioner utifrån problembakgrunden samt kritik av de metoder som använts i uppsatsen för att avslutas med förslag på framtida forskning.

2 Metod

Kapitlet beskriver och motiverar de metoder som har valts för att besvara frågeställningen. Inledningsvis redogörs för det vetenskapliga synsätt som har nyttjats i studien, vidare beskrivs uppsatsens metoder, urval och tillvägagångssätt vid empiriinsamling för att avslutas med en diskussion angående validitet och reliabilitet.

2.1 Vetenskapligt synsätt

Inom det vetenskapliga synsättet finns två huvudriktningar det *hermeneutiska* och det *positivistiska*. Då valet av vetenskapligt synsätt styr den vidare forskningen kan denna uppsats spegla en kombination mellan både det positivistiska och hermeneutiska synsättet. Vidare finns två olika angreppssätt, induktion och deduktion, dessa går att kombinera genom så kallad abduktion som används i uppsatsen med syfte att även uppnå förståelse.

2.1.1 Hermeneutik och positivism

Det positivistiska synsättet grundar sina metoder på den absoluta kunskapen, det finns två olika källor till kunskap, iakttagelse och logik. Iakttagelsen utgör den empiriska kunskapen där man genom observationer, experiment och faktainsamling med hjälp av våra fem sinnen tar ställning till huruvida kunskapen är sann eller inte. Den logiska sanningen handlar om hur vi använder vårt intellekt och språk till att analysera fenomenet. Den kritik som riktas mot detta synsätt är att den försummar en viktig kunskapskälla, förståelsen.²²

Då den kvantitativa undersökningen syftar till att granska användandet av resultatutjämnande åtgärder kan bearbetningen av empirin ses i enlighet med det positivistiska synsättet. Uppsatsen baseras på en granskning av ett antal årsredovisningar där vi med hjälp av olika variabler har räknat förekomsten av resultatutjämnande åtgärder. Källan till denna empiri innefattar därmed både iakttagelse och logik men försummar förståelse av fenomenet.

Hermeneutiken bedriver tolkning av förståelsen, där man genom intuition, empati och igenkännande kan få en förståelse hur ett fenomen är utformat.²³ Arbetssättet i uppsatsen kan belysas genom den hermeneutiska spiralen. Då ett växelspel mellan del och helhet, mellan

²² Thuren. 2002:16-45

²³ Thuren. 2002:46

förförståelse och erfarenhet har förekommit. Den hermeneutiska spiralen kan sammanfattas i att under tolkningsprocessen sker en pendling mellan del och helhet samtidigt som tolkningar av empirin relateras till forskarnas erfarenheter och kunskaper. Forskarnas kunskaper och erfarenheter ingår i förförståelsen som under tolkningsarbetet kan förändras.²⁴

För att öka förståelsen kring fenomenet resultatutjämnning genomförs dels en kvalitativ undersökning i form av intervjuer och dels en genomgång av relevant litteratur. Till en början har författarnas förkunskap och förförståelse byggt på relativt liten kännedom kring fenomenet resultatutjämnning för att successivt öka under arbetsprocessen. Nödvändig kunskap och förståelse för att kunna genomföra den empiriska studien växte fram efter litteraturgenomgången. Denna växte ytterligare efter granskningen av årsredovisningar samt genomförande av intervjuer och lade sedan grunden för analysarbetet.

2.1.2 Induktion, deduktion och abduktion

Det finns två olika sätt att dra slutsatser, induktion och deduktion. Induktion grundas i empiri och innebär att forskaren utifrån empirisk fakta drar allmänna, generella slutsatser. Deduktion grundas i logik i vilken forskaren utgår från allmänna, generella regler (teori) för att förklara det enskilda.²⁵ Abduktion innebär en kombination av induktion och deduktion men innefattar även förståelse. Liksom induktion utgår även abduktion från empiri men avvisar inte teoretiska föreställningar och ligger på så sätt även nära deduktionen. Vid abduktion nyttjas en alternering mellan teori och empiri som successivt omtolkas i skenet av varandra och låter förståelsen stegvis växa fram.²⁶

Uppsatsen bygger i första hand på en deduktiv ansats, då olika teorier studeras för att skaffa förväntningar om fenomenet som utforskas för att sedan bege sig ut i verkligheten för att inhämta empirin. Detta för att kontrollera om empirin stämmer överens med de teorier som har studerats i uppsatsen. En alternering med en induktiv ansats kan även sägas äga rum då avsikten är att utan föregående förväntningar samla in empiri, i form av data från årsredovisningar, med syftet att studera en förändring av fenomenet resultatutjämnning. Abduktion används följaktligen i denna uppsats då ett växelspel mellan deduktion och induktion förekommer.

²⁴ Gustavsson. 2004:79

²⁵ Thuren. 2002:19

²⁶ Alvesson, Sköldberg. 1994

2.2 Kvantitativ och kvalitativ forskningsmetod

Metodlitteraturen utskiljer två olika undersökningsstrategier för att etablera kännedom om ett fenomen, kvantitativa och kvalitativa metoder. Dessa metoder skiljs åt för att markera att det handlar om olika, men likställda, sätt att skaffa sig kunskap. Tyngdpunkten i kvantitativa ansatser ligger i att samla in kvantitativa eller ”hårda” data genom att t.ex. utföra en enkätundersökning eller studera företags årsredovisningar. Kvalitativa ansatser bygger på att samla in kvalitativa eller ”mjuka” data med exempelvis en intervju eller deltagande observation. Dessa två ansatser kan kombineras, så kallad metodtriangulering, vilket inom samhällsvetenskapen innebär att se på fenomenet från flera perspektiv. Fördelarna med detta är att man kan testa om metoderna leder till liknande konklusioner och därigenom stärka tilliten till resultaten. Resultatet kan även leda till avvikande slutsatser som kan stimulera till nya tolkningar och en mer nyanserad samt heltäckande förklaring av uppsatsens forskningsfrågor. De olika ansatserna kan kombineras på olika sätt, bland annat genom att använda en kvalitativ ansats som en uppföljning till en kvantitativ ansats. En kvantitativ studie resulterar ofta i frågetecken som behöver belysas mer ingående.²⁷

Genomförandet av denna uppsats är en form av metodtriangulering då den inleds med en kvantitativ ansats genom en granskning av ett antal företags årsredovisningar för att sedan följas upp av en kvalitativ ansats i form av intervjuer med två börsanalytiker. Intervjuerna genomfördes för att få möjlighet att följa upp de frågeställningar som kan uppkomma efter den kvantitativa studien.

2.3 Insamling av data

Primärdata samlar forskaren själv in direkt från informationskällan, exempelvis genom utförande av en intervju. Sekundärdata är baserat på upplysningar som är insamlade av andra såsom årsredovisningar.²⁸ Uppsatsen baseras på dels primärdata i form av de intervjuer som genomförts och dels sekundärdata i form av de årsredovisningar som granskats.

2.3.1 Utförande av den kvantitativa undersökningen

Avsikten med den kvantitativa ansatsen i uppsatsen är att studera förekomsten av resultatutjämnande åtgärder år 2006 för att sedan jämföra med resultatet från en tidigare

²⁷ Johansson, Tufte. 2003

²⁸ Jacobsen. 2002

magisteruppsats från 2003 av Svensson och Wahlberg. Magisteruppsatsen syftade till att undersöka företeelsen i svenska börsföretag utifrån ett externt perspektiv samt studera om företagens användning av resultatutjämnande åtgärder hade förändrats. Undersökningen utfördes genom en granskning av ett antal företags årsredovisningar från 2003 där de undersökta variablerna baserades på tidigare svensk forskning som har behandlat samma fenomen.²⁹ Den kvantitativa undersökningen i denna uppsats grundas på samma variabler, där 36 börsbolags årsredovisningar från år 2006 granskas (se bilaga 1). Variablerna räknas upp nedan för att följas av en hänvisning till var i årsredovisningen informationen har hittats. Variablerna beskrivs mer utförligt under rubriken 3.4 resultatutjämnande åtgärder i teorikapitlet. Vidare har förekomsten av belöningsystem till företagsledningen granskats för att kunna jämföra med resultatet från magisteruppsatsen (se bilaga 5). Belöningsystem är inte en resultatutjämnande åtgärd utan kan ses som ett motiv till att jämna ut resultatet.

- 1) Enhetlig redovisning
- 2) Ren revision
- 3) Goodwill
- 4) Extraordinära poster
- 5) Jämförelsestörande poster
- 6) Byte av redovisningsprinciper
- 7) Metod av konsolidering av dotterbolag
- 8) Valutaomräkningsmetod vid konsolidering av utländska dotterbolag
- 9) Metod vid konsolidering av intressebolag
- 10) Elimineringar av interna mellanhavanden vid konsolidering

Informationen angående enhetlig redovisning och ren revision hämtades från revisionsberättelsen, varav den senare fungerar som en kontrollvariabel då den inte direkt påverkar resultatet. Variablerna goodwill, extraordinära och jämförelsestörande poster erhöles från balansräkningen, resterande variabler samt belöningsystem från årsredovisningarnas kommentarer och noter.

2.3.2 Utförande av den kvalitativa undersökningen

De intervjuer som har genomförts har baserats på en intervjuguide (se bilaga 2) med ett tiotal frågeställningar som utgångspunkt. En kvalitativ forskningsintervju kan antingen vara strukturerad i förväg eller helt ostrukturerad. Den strukturerade innebär att svaren lättare kan jämföras och medför en enklare och mindre tidskrävande analys än den ostrukturerade, dock är den ostrukturerade mer flexibel. En ostrukturerad intervju medför nackdelen att svaren som uppkommer under sådana intervjuer är svåra att jämföra med andra informanter vid analys och tolkning. En delvis strukturerad intervju, även kallad en intervju som baseras på en intervjuguide,

²⁹ Svensson, Wahlberg. 2004

är den mest utbredda formen av kvalitativa intervjuer. En intervjuguide är en lista över teman och generella frågor som ska tas upp under intervjun och ger en bra balans mellan standardisering och flexibilitet.³⁰

En intervjuguide valdes till denna uppsats eftersom syftet med intervjuerna var att få en djupare förståelse för fenomenet resultatutjämnning och få möjlighet att ställa följdfrågor under intervjugång. Denna form av intervju ansågs lämplig då den möjliggör både flexibilitet och standardisering som underlättar forskarens arbete.

Informanterna kontaktades först via e-post cirka två veckor före intervjutillfället där de erhöll information om uppsatsens syfte och vilka kunskaper som eftersöktes. Intervjuerna genomfördes sedan enskilt med de två informanterna den 10 maj 2007 med hjälp av en konferenstelefon och en inspelningsbar MP3-spelare, intervjuerna varade ungefär tjugo minuter vardera. Bilaga 3 ger en komplett sammanställning av intervjuerna. I empiri- och analyskapitlet presenteras intervjuerna i tre huvudområden för att underlätta analys och tolkning av empirin samt för att knyta an till relevanta teorier. I huvudsak ställdes de frågor som fanns med på intervjuguiden men i några fall ställdes även följdfrågor utöver dessa. Informanterna hade inte fått tillgång till intervjufrågorna på förhand.

2.4 Urval

Urvalet till den kvantitativa undersökningen baseras på en tidigare granskning av 45 svenska företag och är således inget medvetet val. De 45 undersökta företagen har reducerats till 36 företag eftersom vissa ännu inte har publicerat sin årsredovisning för 2006 alternativt förvärvats av andra koncerner. Då den tidigare studien saknar information angående varför dessa företag har valts ut har vi gjort antagandet att urvalet var slumpmässigt. Företagen var dock lämpliga även till denna uppsats då samtliga bolag nu redovisar enligt IFRS. De två informanterna har valts ut efter kompetens och erfarenhet inom analys av större bolags årsredovisningar, koncernredovisning och IFRS. Den ena informanten, Anders Bruzelius, är ansvarig för aktieanalys på Swedbank och rekommenderades efter samtal med en kontakt på Swedbank. Den andra informanten, Peter Malmqvist är analyschef på Nordnet och kontaktades efter en föreläsning som Peter höll på Södertörns högskola under våren 2007. Malmqvist visade sig då ha den kompetens som eftersöktes till uppsatsen.

³⁰ Johansson, Tufte. 2003

2.5 Validitet och reliabilitet

Oberoende av vilken typ av empiri det rör sig om bör den uppfylla två krav: För det första måste empirin vara giltig och relevant (valid) och för det andra måste empirin vara tillförlitlig och trovärdig (reliabel). Validitet innebär att vi mäter det som vi önskar mäta, att det uppmätta kan anses relevant samt att det som mäts hos ett fåtal även är generaliserbart till flertalet. För att det ska vara möjligt att generalisera måste det som har studerats vara representativt för det sammanhang vi vill överföra det till.³¹

Då denna uppsats använder metodtriangulering som metod ökar validiteten i och med att fenomenet resultatutjämnning ses ur olika perspektiv. Möjligheten att kunna styrka resultatet ökar eftersom de jämförs med varandra. Urvalet av företag i den kvantitativa undersökningen bedöms representativt för hela populationen och är därmed generaliserbart till att gälla samtliga börsnoterade koncerner på Stockholmsbörsen. Detta eftersom urvalet representerar olika typer av branscher och är förhållandevis stort jämfört med den totala populationen. Urvalet till de två intervjuerna kan anses vara litet men med tanke på informanternas kompetens och erfarenhet bör informationen som framkommer i viss mån kunna vara generaliserbart. Vidare anser vi att det som har uppmätts mäter det som avsågs med uppsatsen eftersom samtliga tio variabler tidigare har studerats i ett flertal svenska studier.

Reliabilitet eller tillförlitlighet innebär att det som mäts görs på ett korrekt sätt. En hög reliabilitet erhålls om forskaren lyckas undvika slumpmässiga mätfel och att resultatet blir detsamma om undersökningen görs om.³² Genom en noggrann beskrivning av den metod och tillvägagångssätt som har använts i uppsatsen ökar tillförlitligheten på så vis att det förenklar för någon annan att göra om undersökningen och då uppnå samma resultat.

³¹ Jacobsen. 2002

³² Thuren. 2002:22

3 Teori

Kapitlet syftar till att redogöra för relevant bakgrundinformation, i form av en beskrivning av årsredovisningens syfte och kvalitativa egenskaper. Vidare redogörs för de teorier som kommer att ligga till grund för analysarbete, i form av en hypotes och motiv kring det undersökta fenomenet, en övergripande beskrivning av IFRS samt en beskrivning av de undersökta variablerna.

3.1 Årsredovisningens syfte

Syftet med årsredovisningen är att förmedla information till olika intressenter om företagets resultat och ekonomiska ställning samt om förändringar i den ekonomiska ställningen.³³ Årsredovisningen ligger till grund för såväl intressenters beslutsfattande och för hur företaget förvaltar sina egna resurser. Årsredovisningen omfattar även information i form av noter och tabeller.³⁴ Det finns enligt föreställningsramen två grundläggande antaganden som redovisningen bygger på, bokföringsmässiga grunder och antagande om fortlevnad. Bokföringsmässiga grunder bygger på periodiseringsprincipen, vilket innebär att transaktioner bokförs när de inträffar och redovisas i årsredovisningen i samma period den kan hänföras till. Detta medför att det inte enbart finns information om in- och utbetalningar utan även framtida betalningsåtaganden och rättigheter till framtida inbetalningar. De finansiella rapporterna upprättas utifrån antagande om fortlevnad, det vill säga att företaget driver en fortlöpande verksamhet där ledningen varken planerar eller är tvingade att likvidera, alternativt väsentligt skära ned på verksamhetens omfattning.³⁵

3.1.1 Kvalitativa egenskaper

De fyra viktigaste egenskaper som gör att informationen i de finansiella rapporterna blir användbara är begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. Informationen skall vara lättbegriplig för användarna, en viss kunskap hos användarna om affärsverksamhet, ekonomi och redovisning antas. Förutom detta antas användarna kunna studera informationen med rimlig noggrannhet. För att rapporterna ska vara av värde måste informationen vara relevant för användarna som beslutsunderlag. Den ska underlätta bedömningen av inträffade, aktuella och framtida händelser samt bekräfta eller korrigera tidigare bedömningar. En tillförlitlig rapport fås

³³ Far- Förlag. 2006:10

³⁴ Fagerström, Lundh. 2005:13

³⁵ Far- Förlag. 2006:12

genom att informationen angående transaktioner och andra händelser skildras på ett korrekt sätt. Balansräkningen måste på ett korrekt sätt visa de transaktioner och händelser som givit upphov till de tillgångar, skulder och eget kapital som på balansdagen uppfyller kriterier för att tas med i balansräkningen. Informationen får inte innehålla väsentliga felaktigheter eller vara vinklad, utan måste vara neutral för att vara tillförlitlig. Hänsyn måste också tas till den osäkerhet som eventuellt kan uppkomma i många händelser och omständigheter, som till exempel att få betalt för osäkra fordringar eller sannolik ekonomisk livslängd för en anläggningstillgång.³⁶ Enligt försiktighetsprincipen skall bedömningar under osäkerhet inte överskatta intäkter och tillgångar eller underskatta skulder och kostnader.³⁷ Användarna av de finansiella rapporterna måste också få möjligheten att kunna jämföra företagets resultat och ställning dels över en tid och dels med andra företag. Därför krävs att värderingsprinciper och presentationstekniker för liknande transaktioner och händelser redovisas på likformigt sätt, både i företaget under en längre tid och i olika företag.³⁸

3.2 Resultatutjämnning

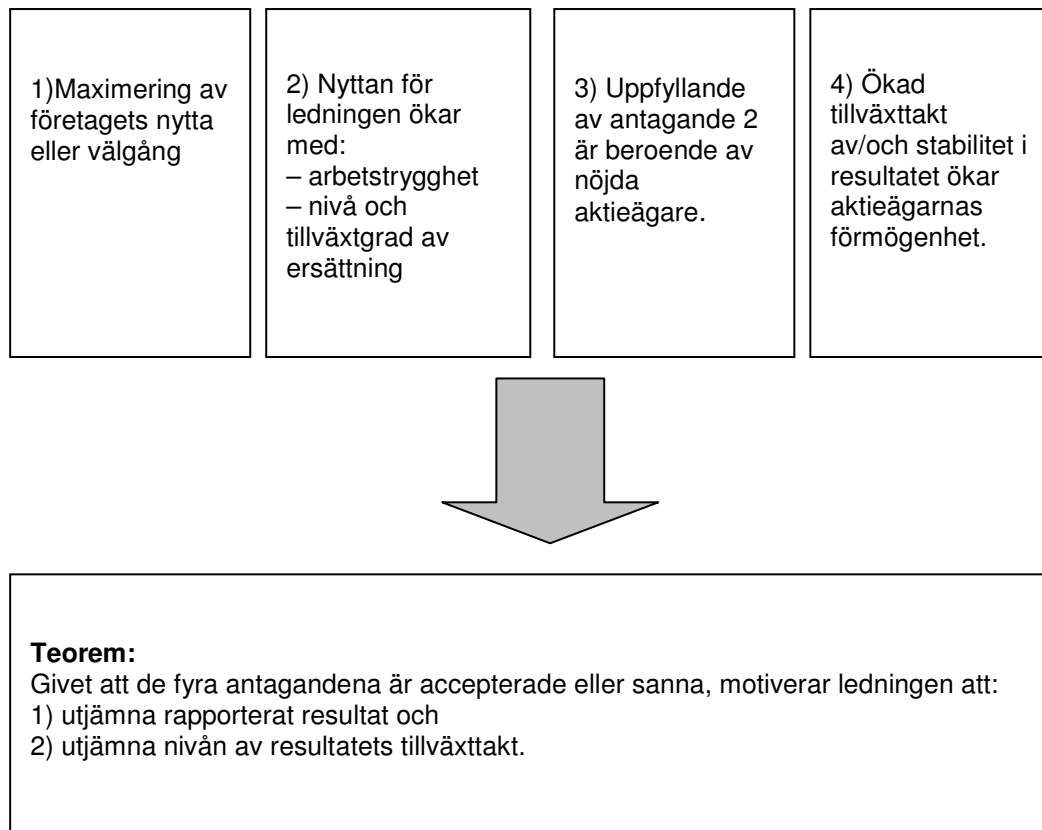
Hypotesen om resultatutjämnning syftar till att beskriva fenomenet och förklarar företagsledningens motiv till att jämna ut bolagets resultat. Företagsledningen kan motiveras till att jämna ut resultatet på grund av antagandet att en stabil resultatutveckling och tillväxttakt föredras av exempelvis aktieägare och kreditgivare över en resultatutveckling som uppvisar en hög volatilitet. För att öka förståelsen om de motiv som ligger bakom fenomenet beskrivs dessa mer utförligt nedan.

³⁶ Far- Förlag. 2006:12-14

³⁷ Fagerström, Lundh. 2005:15

³⁸ Far- Förlag. 2006:14

3.2.1 Hypotesen om resultatutjämnning



Figur 1. Hypotesen om resultatutjämnning syftar till att beskriva fenomenet och förklara företagsledningens motiv till att jämma ut bolagens resultat.

Denna hypotes baseras på fyra antaganden, för det första antas att företagsledningen väljer redovisningsprinciper som maximerar företagets nytta eller välgång. För det andra ökar nyttan för ledningen med dess arbetstrygghet samt nivå och tillväxtgrad av dess inkomst. För det tredje antas att uppfyllande av målen i antagande två är beroende av hur pass nöjda aktieägarna är med företagets prestationer, desto nöjdare aktieägare är desto större sannolikhet att ledningens får behålla sina ledande befattningar samt att dess ersättning ökar. Slutligen förmodas att aktieägarnas välfärd ökar med den genomsnittliga tillväxttakten av resultatet samt stabiliteten av detta. Givet att de fyra antagandena är accepterade eller sanna följer att ledningen, inom gränserna för vad som tillåts av gällande redovisningsprinciper, motiveras att jämma ut rapporterat resultat och jämma ut nivån av resultatets tillväxttakt.³⁹

³⁹ Riah- Belkaoui. 2000

3.2.2 Motiv till resultatutjämning

Traditionellt har stora svängningar i resultatet setts som ett tecken på högre risk vilket har motiverat företagsledningen att utjämna resultatet. Företag som lyckas kommunicera en stabil ekonomisk ställning tenderar att få en gynnsam effekt på företagets aktiepriser, detta eftersom investerare har en benägenhet att betala högre priser för företagets aktier om de kan uppvisa resultat med en låg volatilitet.⁴⁰ Ett högt aktiepris kan sägas vara produkten av ledningens insatser och skyddar dem därför mot hot om uppsägning men kan även öka deras förmögenhet vid innehav av aktierelaterade eller prestationsbaserade belöningsprogram.⁴¹ Om ledningen lyckas ledsaga analytikerna till att göra prognoser som är samstämmiga med företagets egna förväntningar på framtida vinster kan denna form av *earnings management* anses vara effektiv. Slutresultatet blir då färre överraskningar angående prognostisering av resultatet och möjligtvis ett högre aktiepris. Underförstått i denna taktik är antagandet att under frånvaro av resultatutjämning kommer marknaden att göra en överskattning av företagets risk respektive undervärdering av dess aktier. Vidare förväntas analytiker och kreditgivare försöka hindra ledningens försök att resultatutjämna genom att identifiera åtgärderna och avlägsna dess effekter på redovisat resultat, om så sker är denna taktik inte särskilt effektiv.⁴²

3.2.2.1 Belöningsystem

Företagsledningen utvärderas kontinuerligt efter vad de har presterat, en vanlig måttstock är då företagets resultat eftersom andra faktorer är svåra att mäta och utvärdera. Ledningen har ett egenintresse av att redovisa ett resultat som når både interna och externa målsättningar. Detta på grund av risken att bytas ut om ledningen anses ha misskött sina åtaganden. Vidare innehar nyckelpersoner i företaget ofta en form av belöningsystem, dessa system har som syfte att påverka personalen att arbeta för att uppnå budgeterade mål och resultat. Många gånger väger belöning och utvärdering av den personliga prestationen tyngre än kapitalmarknadens förväntningar. Dessa system ökar sannolikheten för resultatutjämnande åtgärder särskilt om de är kopplade till aktiens prisutveckling.⁴³ Så kallad aktierelaterad ersättning till anställda har länge använts för att locka till sig och behålla attraktiv och kompetent personal. Detta genom att erbjuda optioner som kan lösas ut efter en löptid på vanligen fem år på ett förmånligt vis av den anställda. Historiskt sett har främst ledningen varit föremål för sådana program men idag omfattas även annan personal i företagen. Ett optionsprogram anses ha positiva effekter som exempelvis ökning av samhörigheten och motivationen hos de anställda.⁴⁴

⁴⁰ Mulford, Comiskey. 2002

⁴¹ Riah- Belkaoui. 2000

⁴² Mulford, Comiskey. 2002:80

⁴³ Svensson, Wahlberg. 2004

⁴⁴ Hansson, Markkula. 2002

3.3 International Financial Reporting Standards

Sedan den 1 januari 2005 måste alla svenska koncerner som är noterade på börsen redovisa enligt IFRS vilket innebär att de finansiella rapporterna kommer att skilja sig åt till utformning och innehåll jämfört med tidigare år. Den främsta skillnaden är ökade upplysningskrav som tilläggsinformation i form av noter i årsredovisningen.⁴⁵ Avsikten är att redovisningen ska bli mer transparent, ingenting ska längre gå att sopa under mattan, meningen med reglerna är att undvika de värsta redovisningsskandalerna som exempelvis Enron. Vidare ska ökad jämförbarhet skapas mellan bolag i olika länder genom harmonisering av redovisningsregler. Ett av syftena med IFRS är att de som vill göra en värdering av företaget ska få ett bättre underlag, ett exempel på detta är värdering av fastigheter som nu tas upp till verkligt värde i balansräkningen och därmed höjer företagets synliga värde.⁴⁶ Det finns både för- och nackdelar med värdering till verkligt värde, fördelarna är att om värderingen sker på rätt sätt ökar jämförbarheten. Nackdelar med verkligt värde kan vara att företag gör avsteg från försiktighetsprincipen och redovisar tillgången på så sätt att det passar in i företagets räkenskaper. Manipulation av siffror kan därmed öka i och med att företaget själv bestämmer det verkliga värdet.⁴⁷

3.4 Resultatutjämnande åtgärder

Nedan följer en kortfattad beskrivning av de tio resultatutjämnande åtgärder som har studerats vid granskningen av de 36 företagens årsredovisningar. Varje variabel beskrivs dels utifrån hur gällande rekommendationer för 2003 såg ut, dels hur de nya rekommendationerna IFRS har påverkat. Vidare ges en motivering till varför dessa variabler är av intresse att studera med syfte att utjämna resultatet.

3.4.1 Enhetlig redovisning och ren revision

En grundläggande förutsättning är att koncernens redovisning ska upprättas enligt enhetliga principer, det vill säga redovisa enligt gällande normer, principer och lagstiftning. Ett avsiktligt avsteg från att redovisa enligt gällande lagstiftning och rekommendationer kan vara en taktisk åtgärd för att påverka resultatet i önskvärd riktning. Redovisningsrådets (RR)

⁴⁵ Fagerström, Lundh. 2005:37

⁴⁶ Platen von. 2005

⁴⁷ Fagerström, Lundh. 2005:104

rekommendationer och årsredovisningslagens regler styr hur de finansiella rapporterna ska upprättas och utformas.⁴⁸

Till skillnad från tidigare rekommendationer enligt RR finns det nu fler alternativ gällande godkännande av finansiella rapporter. Enligt IAS 10 beror godkännandet på företagsledningens organisation, lagstiftningskrav och rutiner. I vissa fall kan aktieägarna eller ett uppsiktsråd komma att behöva godkänna rapporterna.⁴⁹ Enligt de tidigare reglerna från RR räckte det med att samtliga styrelseledamöter i företaget skrev under och godkände rapporterna, vilket gjorde det smidigare och mer funktionellt. Risken är dock att rapporter godkänns trots att de inte är ”rena”, vilket gör IAS rekommendationer säkrare.⁵⁰

En revisor ska granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning, enligt Aktiebolagslagen 1975:1385 (ABL 10:1-6) ska granskningen vara så ingående och omfattande som god redovisningssed kräver. En ren revision innebär att den revisor som granskat företagets räkenskaper inte har någonting att anmärka på i revisionsberättelsen.

3.4.2 Goodwill

Goodwillposten har genom historien varit föremål för ett antal principförändringar, något som företagen har utnyttjat genom att byta princip som en strategi för att uppnå resultatutjämning. Enligt gällande rekommendationer från 2003 kunde företagen välja en avskrivningsperiod uppemot maximalt 20 år, eventuellt längre om företaget kunde visa att detta baserades på väl motiverade grunder.⁵¹ Enligt IFRS får numera goodwill inte skrivas av, posten ska istället enligt rekommendation minst en gång per år prövas om nedskrivningsbehov föreligger.⁵² Många företag får ett förbättrat resultat tack vare att goodwill inte längre skrivs av men goodwillposten blir även mindre eftersom vissa immateriella tillgångar som tidigare ingick i denna post till exempel patent, kundlistor och varumärken nu måste aktiveras och skrivas av för sig.⁵³ Svårigheten med att beräkna goodwill till verkligt värde har dels att göra med att goodwillposter kan vara svåra att mäta i ekonomiska termer eftersom det har att göra med till exempel kunskap och rykte. Dels svårigheter med om det föreligger nedskrivningsbehov, eftersom det inte alltid är uppenbart att användbarheten och de ekonomiska fördelarna har minskat. Företagen ska själva göra dessa beräkningar vilket ger utrymme för subjektiva bedömningar som inte alltid kommer att ge en rättvisande bild och på så vis slå olika på resultatet.⁵⁴

⁴⁸ Svensson, Wahlberg. 2004

⁴⁹ Far- Förlag. 2006

⁵⁰ Fagerström, Lundh. 2005

⁵¹ Svensson, Wahlberg. 2004

⁵² Far- Förlag. 2006:106

⁵³ Platen von. 2005

⁵⁴ Fagerström, Lundh. 2005

3.4.3 Extraordinära och jämförelsestörande poster

Enligt redovisningsrådet är extraordinära intäkter och kostnader sådana som direkt kan sägas ligga utanför företagets kontroll, som jordbävning, konfiskering av utländska bolag och krig. Kriterierna för att en händelse ska klassificeras som en extraordinär är mycket hårda. Tidigare studier har dock inte kunnat påvisa något generellt samband mellan extraordinära poster och resultatutjämnning då dessa förändringar enbart påverkat resultatet med relativt små belopp. Klassificeringen av extraordinära poster kan däremot ses som en resultatutjämnande åtgärd.⁵⁵

Extraordinära poster har under lång tid varit ett problem, det som kan ses som en extraordinär kostnad i ett företag kan i andra företag inte behandlas som extraordinärt. Till exempel kan jordbävning tas upp som en extraordinär kostnad för många företag, men för försäkringsbolag som måste betala ut ersättningar för jordbävningen behöver dessa kostnader inte vara extraordinära. Enligt IAS ska dessa kostnader endast förekomma i undantagsfall och information ska lämnas i not.⁵⁶

Då möjligheterna att resultatutjämnas har begränsats har flertalet företag klassificerat kostnader som egentligen kan härröras från företagets normala aktiviteter som jämförelsestörande. Denna åtgärd påverkar inte resultatet men kan på ett psykologiskt plan signalera att företagets marginaler är större än vad de egentligen är. Jämförelsestörande poster ska redovisas i notform enligt RR 4⁵⁷ där möjligheten finns att redovisa direkt i resultaträkningen men under en annan rubrik, övriga kostnader och intäkter. Jämförelsestörande poster kan exempelvis vara kostnader och intäkter som är förknippade med försäljning eller avveckling av verksamhetsgrenar, omstruktureringar etc.⁵⁸ Engångsposterna missbrukas ibland i bokslutsrapporterna, där kostnader som i själva verket återkommer göms bakom jämförelsestörande poster. Det är vanligt att bolagen redovisar stora engångsposter när en ny VD tillträder då denna kan undvika att tynga resultatet framöver.⁵⁹

3.4.4 Byte av redovisningsprinciper

Byten av redovisningsprinciper kan ses som en metod för att jämna ut resultatet i önskad riktning. Detta genom att företag har möjlighet att välja att redovisa enligt gällande rekommendationer eller att i förtid tillämpa nya rekommendationer, valet kan därmed vara mer eller mindre en taktisk åtgärd.⁶⁰ Redovisningsprinciper är enligt RR och IFRS de principer, grunder, sedvänjor, regler och praxis som företagen tillämpar vid upprättandet och utformningen av finansiella rapporter. De

⁵⁵ Svensson, Wahlberg. 2004

⁵⁶ Fagersröm, Lundh. 2005:49

⁵⁷ Denna rekommendation har inte ändrats sedan 2003 enligt Redovisningsrådets hemsida.

⁵⁸ Svensson, Wahlberg. 2004

⁵⁹ www.di.se. 2007-05-29

⁶⁰ Svensson, Wahlberg. 2004

standarder som nu ska tillämpas är IAS, IFRS dessa kompletteras av tolkningsuttalanden från IFRIC.⁶¹

I enighet med RR rekommendationer ska företag i den finansiella rapporten uppge i notform om ett byte av redovisningsprincip har skett under den aktuella perioden, den ackumulerade effekten ska redovisas som en korrigeringspost i ingående kapital. I regel får endast byte av redovisningsprinciper ske om nya rekommendationer eller ny lagstiftning tillkommit.⁶² IFRS rekommendationer skiljer sig inte mycket från tidigare, upplysningar ska ges i notform och eventuella effekter i form av justeringsbelopp. Byte av redovisningsprincip får endast ske om det ger mer tillförlitlig och relevant information eller om det krävs av en standard.⁶³

3.4.5 Konsolideringsmetoder

En koncern som äger andelar i andra företag har möjlighet att använda olika strategier för att uppnå en resultatutjämnande effekt. Taktiska åtgärder kan ha legat bakom beslutet mellan att konsolidera eller inte konsolidera ett bolag, alternativt att utnyttja eller inte utnyttja kapitalandelsmetoden för intressebolag vid upprättande av koncernbalansräkningen. Exempelvis kan bolaget ta beslut om att öka ägarandelen i ett företag till 50 procent först när detta visar en vinst. Hela vinstandelen i dotterbolaget kan då räknas med i koncernens årsredovisning då bokslutet för koncernen utgör en sammanställning (konsolidering) av moderbolagets och dotterbolagens bokslut där koncerninterna mellanhavanden har eliminerats i rörelseresultatet.⁶⁴ Förekomst av olika konsolideringsmetoder är en av de faktorer som indikerar på att det finns närvaro av resultatutjämnande åtgärder i redovisningen.⁶⁵

3.4.5.1 Metoder vid konsolidering av dotterbolag

Enligt IFRS får företag numera enbart använda förvärvsmetoden vid konsolidering av dotterbolag, till skillnad från tidigare då poolningsmetoden var tillämpbar. Poolningsmetoden kunde användas vid samgående av två jämbördiga företag där tillgångar och skulder summerades. Förvärvsmetoden leder till att inga samgåenden av företag kan existera och innefattar även krav på att identifiera förvärvaren. Metoden går ut på att omvärdera det förvärvade företagets skulder och tillgångar till verkligt värde, medan det förvärvade bolaget behåller sina bokförda värden. Anskaffningsvärdet det vill säga det pris det förvärvade företaget betalar för ett dotterbolag ska fördelas på identifierbara tillgångar och skulder. Efter införandet av de nya rekommendationerna ska 100 procent av dotterbolaget konsolideras och minoritetsandelen särredovisas i koncernens

⁶¹ Far- Förlag. 2006

⁶² Svensson, Wahlberg. 2004

⁶³ Far- Förlag. 2006

⁶⁴ Gandemo, 1990

⁶⁵ Svensson, Wahlberg. 2004

balans- och resultaträkning. Till skillnad från tidigare rekommendationer ska nu minoritetsintresse betraktas som en del i eget kapital och inte som en skuld eller kostnad.⁶⁶

Ledningen har använt sig av olika metoder för redovisning av över- och undervärden vid eliminering av interna mellanhavanden mellan moder- och dotterbolag. Tidigare har det inte framgått vilken metod som tillämpats samt att den differens som uppkom hanterades på olika sätt i koncernens balansräkning. Orealiserade intervinsten har behandlats på olika vis av bolagen trots att internvinster ska elimineras i koncernredovisningen enligt 1944 års Aktiebolagslag. Upplýsningar avseende utformningen av elimineringar har tidigare varit bristfälliga.⁶⁷

Enligt IAS skall koncerninterna fordringar och skulder, intäkter eller kostnader och orealiserade vinster eller förluster som uppkommer från koncerninterna transaktioner mellan koncernföretag elimineras i sin helhet vid upprättande av koncernredovisning.⁶⁸

3.4.5.2 Valutaomräkningsmetod vid konsolidering av utländska dotterbolag

När ett koncernförhållande har uppkommit har det även funnits olika metoder att räkna om resultat- och balansräkningar för dotterbolag belägna i andra länder till svenska kronor. Vid konsolidering av utländska dotterbolag i redovisningen har det enligt RR funnits två metoder för valutaomräkning, dagskursmetoden och temporalmetoden. Dagskursen ska användas i de fall dotterbolaget klassificeras som självständigt enligt RR8 i förhållande till moderbolaget, om dotterbolaget istället graderas som integrerat tillämpas temporalmetoden. Dagskursmetoden innebär att valutaomräkningsdifferensen bokförs via balansräkningen medan temporalmetoden istället bokförs via resultaträkningen. Valet av metod styr till vilken kurs som dotterbolagens redovisningar ska konsolideras, dotterbolagets resultat blir därför beroende av kursutvecklingen i den lokala valutan. Valet av metod kan alltså påverka det redovisade resultatet för koncernen som helhet.⁶⁹

Enligt Svensson och Wahlberg har de flesta företag använt sig av dagskursmetoden och detta tyder på att bolagen ignorerat redovisningsrådets rekommendationer angående klassificering av dotterbolag till förmån för en enklare och mer fördelaktig redovisningsmetod som inte slår på resultatet.⁷⁰

⁶⁶ Fagerström, Lundh. 2005:195

⁶⁷ Svensson, Wahlberg. 2004

⁶⁸ Sandvik årsredovisning. 2006

⁶⁹ Svensson, Wahlberg. 2004

⁷⁰ Svensson, Wahlberg. 2004

Företagen ska enligt IFRS först bestämma den funktionella valutan, vilket är valutan i den primära ekonomiska miljö där företaget bedriver sin verksamhet. De utländska valutorna räknas sedan om till den funktionella, där eventuella effekter av omräkningen ska rapporteras i den finansiella rapporten.⁷¹ De utländska bolagens tillgångar och skulder omräknas till balansdagskursen, intäkter och skulder ska räknas om till transaktionsdatumens valutakurs. Av praktiska skäl kan en genomsnittskurs användas för omräkning av intäkter och kostnader. Valutakursdifferenser redovisas som en separat post i eget kapital.⁷²

Enligt IFRS föreställningsram ska de finansiella rapporterna ge en tillförlitlig och korrekt bild av företagets ekonomiska ställning. Det är därför av vikt att transaktioner, tillgångar och skulder omräknas till rätt kurs, en felaktig kurs kan leda till felaktiga beslut av investerare eller analytiker. Företag måste följa god redovisningssed och redovisa en kostnad till rätt period istället för den period valutakursen verkar mest fördelaktig. Detta kan således användas som en taktisk åtgärd för att jämna ut resultatet.⁷³

3.4.5.3 Metod vid konsolidering av Intressebolag

Behandlingen rörande konsolidering av intressebolag har tidigare väckt tveksamhet om detta har gjorts i enlighet med då gällande lagar och rekommendationer. Många företag har konsoliderat de företag som förvärvats enligt kapitalandelsmetoden trots att ägarandelen har överstigit 50 procent. Företagen hade möjlighet att använda denna metod om det aktuella bolagets verksamhet sågs som vitt skild från den övriga verksamheten och att en annan behandling ej skulle bli representativ för koncernens rapporter. Vidare har flertalet bolag tillämpat anskaffningsvärdesmetoden och därmed ej konsoliderat intressebolaget, trots att detta endast var tillåtet i enskilda fall.⁷⁴ Innehav av intressebolag ska enligt IFRS konsolideras med kapitalandelsmetoden. Detta innebär att koncernens andel av intressebolagets resultat tas upp som en del av koncernens resultat.⁷⁵

⁷¹ Fagerström, Lundh. 2005

⁷² Far- Förlag. 2006

⁷³ Fagerström, Lundh. 2005

⁷⁴ Svensson, Wahlberg. 2004

⁷⁵ Far- Förlag. 2006

4 Empiri och analys

Kapitlet presenterar en sammanställning av det empiriska materialet som har samlats in genom en granskning av 36 företags årsredovisningar samt två intervjuer. Resultatet från den kvantitativa undersökningen jämförs med Svenssons och Wahlbergs magisteruppsats. Vidare analyseras och tolkas det empiriska materialet och jämförs med tidigare presenterade teorier i uppsatsen.

4.1 Jämförelse mellan resultat

Resultatet från granskningen av årsredovisningar från 2006 jämförts med den studie som gjordes år 2003, vilket åskådliggörs i tabell 1. Tabellen visar dels antal företag för varje variabel för 2003 och för 2006 dels en jämförelse mellan åren. Varje variabel kommer att presenteras och analyseras närmare nedan.

Variabel	2003	2006	Ökning/minskning
1) Enhetlig redovisning	36	36	-
2) Ren Revision	36	36	-
3) Redovisning av goodwill	31	28	-3
4) Extraordinära poster	0	0	-
5) Jämförelsestörande poster	11	2	-9
6) Byte av redovisningsprincip	13	12	-1
7) Metod vid konsolidering av dotterbolag			
Förvärvsmetoden	36	36	-
8) Innehav av utländska dotterbolag	35	34	-1
Dagkursmetoden	34 ⁱ	34	-
Temporalmetoden	1	0	-1
9) Innehav av Intressebolag	28	25	-3
Kapitalandelsmetoden	27	25	-2
10) Elimineringar	25	36	11
Någon form av belöningssystem	32	31	-1

Tabell 1. Jämförelse av resultatutjämnande åtgärder mellan 2003 och 2006

ⁱTvå företag skriver inget om principbyte

4.1.1 Enhetlig redovisning och ren revision

Samtliga bolag från både år 2003 och år 2006 visar upp en enhetlig och ren revision. Från 2003 års årsredovisningar var det tre företag, Ericsson, SKF och Volvo som även redovisade enligt US GAAP. Under samma år redovisade Telia Sonera i enlighet med ÅRL samt IFRS. Vi tycker oss kunna urskilja att IFRS rekommendationer angående enhetlig redovisning ses som säkrare än redovisningsrådets, då alla företag från 2006 redovisade enbart enligt IFRS. Trots att undersökningen inte visade någon förändring gällande enhetlig redovisning mellan de två åren tror vi att möjligheter att utnyttja detta som en resultatutjämnande åtgärd har reducerats då det tidigare fanns fler alternativ.

4.1.2 Goodwill

Gällande goodwillposten i förhållande till balansomslutningen (totala summan tillgångar) har vi kunnat urskilja tre företag som visar en förhållandevis stor skillnad mellan 2003 och 2006. (se bilaga 4) Proffice har minskat med 21,36 procent, Enea data AB har minskat med 9,66 procent och Getinge har minskat med 7,54 procent. Vi tror att det kan bero på att inga stora nedskrivningar har skett under 2006, å andra sidan finns det andra faktorer som påverkar som nya företagsförvärv och avyttrade verksamheter.

Enligt IFRS får numera inga avskrivningar göras på goodwill utan ska istället prövas varje år om nedskrivningsbehov föreligger. Flertalet av de granskade företagen, 29 av totalt 36, har under 2006 inte gjort några nedskrivningar, vilket kan ses som strategisk åtgärd då företagen behåller stora poster i balansräkningen. Vi tror även att orsaken kan vara att marknadspriset ligger på en hög nivå eftersom vi nu befinner oss i en högkonjunktur och därmed föreligger inget nedskrivningsbehov. Risken med stora uppvisade goodwillposter är att när vi går mot lågkonjunktur kommer stora nedskrivningar krävas, vilket kan slå hårt på resultatet.

Företag ska enligt IFRS aktivera identifierbara immateriella tillgångar som tidigare ingick i goodwillposten, de ska sedan skrivas av årligen i likhet med tidigare rekommendationer för goodwill. Under 2006 var det åtta företag som inte redovisade goodwill, motsvarande siffra för 2003 var fem. Av de tre företag som tidigare redovisat en goodwillpost var det två företag, Industrivärden och SSAB, som under 2006 avvecklat en verksamhet och därmed inte längre har goodwill. Det tredje företaget, Rottneros, redovisar numera immateriella tillgångar uppdelat på programvara, varumärken, utsläppsrättigheter samt licenser. De har därmed identifierat andra immateriella tillgångar som skrivs av. Vi anser att det kan ses som en strategi att undvika nedskrivning eftersom avskrivning ger en utjämnande effekt då lika stora belopp årligen belastar resultaträkningen, medan nedskrivning kan skapa större svängningar beroende på hur marknaden ser ut.

Tidigare kunde företagen välja hur lång avskrivningsperiod goodwill skulle ha, maximalt 20 år, vilket avgör hur stor årlig kostnad företaget får. Detta skapar enligt Svensson och Wahlberg utrymme för taktiska åtgärder då företagen kan styra resultatet i önskvärd riktning. Nuvarande rekommendationer minskar möjligheten att aktivt styra resultatet då alla företag redovisar på samma sätt, å andra sidan är risken större för subjektiva bedömningar vilket kan ses som taktisk åtgärd att jämna ut resultatet.

4.1.3 Extraordinära och jämförelsestörande poster

Ingen av de 36 undersökta företagen rapporterade om några extraordinära poster. Det faktum att inga av de undersökta företagen redovisar extraordinära poster kan ses som att gällande regler följs fullt ut, då extraordinära poster endast får redovisas i undantagsfall. Kriterierna för att en kostnad eller intäkt ska klassas som extraordinär är hårda eftersom de anses ligga utanför företagets kontroll, som jordbävning och krig. De flesta svenska företag har inte sin verksamhet i områden där till exempel krig eller jordbävningar är vanliga, vilket också kan ses som en anledning till varför inget av de undersökta företagen redovisar sådana poster.

Under 2006 var det endast två företag som redovisade jämförelsestörande poster, Electrolux och Securitas, där båda redovisar jämförelsestörande poster före rörelseresultat. Redovisning av jämförelsestörande poster har minskat med nio företag.

Enligt gällande regler för både 2003 och 2006 ska jämförelsestörande poster redovisas i not alternativt direkt i resultaträkningen men under en annan rubrik. Företagen som redovisat jämförelsestörande poster har inte följt dessa regler då de inte redovisat under en annan rubrik i resultaträkningen. Vi tror att den relativt stora minskningen av jämförelsestörande poster kan ha att göra med den kritik som har riktats mot ett missbruk av dessa poster i årsredovisningen. Det kan även vara så att flertalet VD-byten hade ägt rum vid tidpunkten för den tidigare studien. Förändringen kan inte förklaras med reviderade redovisningsregler då vi inte funnit någon rekommendation i IFRS som styr hur dessa poster ska upprättas i redovisningen. Istället kan minskningen ha att göra med externa påtryckningar alternativt interna händelser i företagen. Därmed kan inte IFRS sägas förändra möjligheterna att nyttja jämförelsestörande poster som en resultatutjämnande åtgärd.

4.1.4 Byte av redovisningsprinciper

Av de undersökta företagen var det tolv företag som under 2006 uppgett att byte av redovisningsprincip har skett, motsvarande siffra för 2003 var tretton företag. Byte av redovisningsprincip kan ses som en taktisk åtgärd då företag kan välja mellan att redovisa enligt gällande rekommendationer eller att välja att i för tid tillämpa kommande

rekommendationer. Hälften av företagen uppger i 2006 års redovisning att vissa tillägg till standarder och tolkningar inte har haft någon inverkan på koncernredovisningen. Det anser vi kan tolkas som att bytet av redovisningsprincip inte var i utjämnande syfte och därmed inte ett strategiskt val. Tillägget i IAS 19, innebär att företag numera kan redovisa de vinster och förluster som uppkommer i samband av redovisning av pensioner utanför resultaträkningen. Av de granskade företagen var det fyra företag som angav att de nu redovisar vinster och förluster mot eget kapital, vilket inte påverkar resultatet. Möjligheterna till att välja olika metoder ger utrymme för att använda den metod som tros ge utjämnande effekter.

I Svenssons och Wahlbergs uppsats från 2003 framgår det att vissa företag valde att tillämpa RR29, gällande pensioner, i förtid medan andra har valt att fortsätta att redovisa enligt rådande rekommendationer. Svensson och Wahlberg menar att det var taktiskt av företagen att de inte tillämpade RR29 i förtid, eftersom de därför inte behövde göra större avsättningar för pensioner. Motsvarande nya rekommendationer som företag skulle kunna tillämpa i förtid har vi inte kunnat urskilja för 2006. Vilket tyder på att inga taktiska utjämnande åtgärder har skett under 2006 i den bemärkelsen.

4.1.5 Konsolideringsmetoder

Samtliga granskade företag angav konsolidering av dotterbolag enligt förvärvsmetoden. Vilket innebär att full konsolidering av dotterbolaget tas med i koncernredovisningen, gällande rekommendationer följs därmed fullt ut.

Gällande elimineringar kan vi se en relativt stor skillnad mellan åren 2003 och 2006, då det endast var 25 företag under 2003 och samtliga företag under 2006 som redovisat elimineringar. Enligt IFRS ska koncerninterna mellanhavanden elimineras, standarden innebär även ökade upplysningskrav och detta borde även gälla konsolidering av dotterbolag. Detta kan förklara den stora skillnaden mellan vår studie och den tidigare då det verkar osannolikt att så många företag rapporterat att de inte eliminerade interna mellanhavanden under 2003. Det saknas dock en utförlig förklaring i den tidigare studien angående det låga antalet elimineringar.

Angående innehav av utländska dotterbolag har samtliga bolag nu redovisat att de använder sig av den funktionella valutan vid valutaomräkning, där tillgångar och skulder omräknas till balansdagskursen och intäkter och skulder till genomsnittskursen. Till skillnad från tidigare rekommendationer från 2003 finns det nu endast en metod att tillgå, vilket medför att det inte längre går att välja metod i syfte att jämna ut resultatet. Däremot kan företag till en viss del styra till vilken kurs transaktioner, tillgångar och skulder ska omräknas till. Detta är ingenting som går att utläsa i årsredovisningarna, vi tror dock oss kunna se att val av omräkningskurs kan utgöra en ny typ av taktisk åtgärd.

Totalt var det 25 företag 2006 och 28 företag 2003 som redovisade innehav i intressebolag. Samtliga företag från både 2003 och 2006 redovisade innehav i intressebolag enligt kapitalandelsmetoden. Vi antar att den mindre förändringen visar på att möjligheterna att använda denna åtgärd är oförändrade i och med införandet av IFRS. Att avvakta med att öka ägarandelen i ett högriskbolag kan fortfarande användas som en taktisk åtgärd för att undvika en negativ påverkan på koncernens resultat. Nu är skillnaden att det inte finns några alternativa metoder att välja mellan gällande konsolidering av ett intresseföretag. Den alternativa metoden som kunde användas tidigare var dock endast tillämpbar i undantagsfall och har inte använts under de två år som har studerats.

Vi menar att det borde vara som en självklar åtgärd att inte konsolidera ett högriskföretag, inte som en taktisk åtgärd för att utjämna resultatet. När det idag inte finns någon alternativ konsolideringsmetod kan möjligheterna till resultatutjämnande åtgärder sägas vara kraftigt reducerade.

4.2 Intervjuer

Nedan följer en sammanställning samt analys och tolkning av de två intervjuerna som genomfördes med Peter Malmqvist, analyschef på Nordnet och Anders Bruzelius, ansvarig för aktieanalys avdelningen på Swedbank. Vi har utifrån intervjumallen valt ut tre huvudområden, synen på resultatutjämnning kopplas till frågorna ett, två, tre och fem, motiv till resultatutjämnande åtgärder till fråga fyra och efter införandet av IFRS till frågorna sex, åtta, nio, tio och elva. I bilaga 2 finns den intervjumall som användes och bilaga 3 innehåller den kompletta intervjusammanställningen.

4.2.1 Synen på resultatutjämnning

De båda informanterna är överens om att en jämn och stabilt växande resultatutveckling är något positivt och förenklar deras arbete när de prognostiserar företag. Enligt hypotesen om resultatutjämnning motiveras företagen att jämma ut sitt resultat då en stabil resultatutveckling och tillväxttakt föredras av bedömare av rapporterna såsom kreditgivare och analytiker. Detta bekräftades av våra informanter men de framhäver å andra sidan att resultatutjämnning skapar problem. Malmqvist menar att det maskerar en svängig utveckling och på så vis inte visar en rättvis bild och därmed ger en underskattning av företaget. Företag försöker framställa utvecklingen som jämn när den i själva verket inte är det. Detta anser vi kan uppfattas som motsägelsefullt eftersom analytiker efterlyser en jämn resultatutveckling men anser inte att företag ska ägna sig åt resultatutjämnande åtgärder. Bruzelius hävdar att analytiker försöker betrakta det underliggande resultatet och tar bort poster som anses extraordinära eller kortsiktiga åtgärder, de bedriver en typ av resultatutjämnning då de jämnar till resultatet.

Malmqvist framhäver tre vanliga åtgärder som företag ägnar sig åt för att jämna ut sitt resultat. Den första åtgärden sker vid VD-byten då den nya VD:n oftast gör stora avsättningar för omstruktureringsreserver. Detta ger en stor och omedelbar kostnad i resultaträkningen. I enlighet med vad som framkommit angående jämförelsestörande poster i teorikapitlet kan dessa stora poster vara en strategi för den nya VD:n att minska sina kostnader i framtiden genom att ta en stor kostnad nu. Vi tror att den typen av åtgärd är vanlig att den nya VD:n vill städa undan från föregående VD:n för att senare kunna visa upp ett bättre resultat. Malmqvist menar dock att analytiker och media har en tendens att bortse från sådana riktigt stora kostnadsposter och exkludera dessa från resultatet. Enligt de teorier kring motiv till resultatutjämnning är strategin effektiv om ledningen lyckas ledsaga analytikerna till att göra prognoser angående framtida vinster som stämmer överens med företagets egna förväntningar. I den kvantitativa undersökningen framkom att klassificering av engångsposter, som jämförelsestörande, har minskats. Vilket kan tyda på att de flesta företag förväntar sig att analytiker ska bortse från kostnader som till exempel avveckling av verksamhetsgrenar och omstruktureringskostnader.

Den andra åtgärden är nedskrivningar oftast av immateriella tillgångar, företaget undgår då från att göra avskrivningar följande perioder. Vi tolkar att stora nedskrivningar en period kan ses som en strategi för en ny VD att undvika kostnader i framtiden, på så sätt uppnås en utjämnande effekt i nästkommande perioder. Ytterligare anledning kan vara att företag väljer att göra stora nedskrivningar när företaget uppvisar ett högre resultat, för att sedan undgå sådana kostnader då företaget visar ett lägre resultat. Vilket kan ses som en resultatutjämnande åtgärd då resultatet jämnas ut över tiden. Nedskrivningar är något som Malmqvist tycker att analytiker bör reflektera över då stora värdeminskningar på en tillgång visar på att resultaträkningen varit överskattad historiskt sett.

Den sista åtgärden har att göra med valutasäkring, eller kassaflödessäkring, där en matchning sker mellan en finansiell vinst eller förlust med en operativ vinstökning eller vinstminskning och på så sätt får utjämnande effekter. Problemet med valutasäkring är att när det finansiella instrumentet löpt ut visas den fulla valutaeffekten vilket kan slå mot resultatet. Jämfört med tidigare svensk forskning kan vi se att valutasäkring inte tidigare har studerats som en resultatutjämnande åtgärd.

4.2.2 Motiv till resultatutjämnande åtgärder

Ett vanligt motiv som Malmqvist kan se är att vid VD-byten försöker den nya företagsledningen upptäcka så mycket problem som möjligt under det tillträdande årets resultaträkning. Generellt sett anses inte ett direkt ansvar ligga på den nya ledningen, på så vis tas stora kostnader första tiden för att slippa dessa framöver. Gällande VD-byten ser vi att detta kan ses både som motiv och åtgärd vilket kan kopplas till diskussionen ovan.

Malmqvist framhäver ett annat motiv som har att göra med att företag generellt vill beskriva utvecklingen så jämn som möjligt. Bruzelius menar att syftet med resultatutjämnning och därmed motivet är att det uppskattas av marknaden och investerare att visa ett stabilt företag i och med att det är enklare att förutspå framtida resultat. Studier kring motiven till resultatutjämnning har visat att marknaden värderar en jämn och växande resultatström vilket ger positiva effekter på aktiekursen. Detta anser vi överensstämmer med de motiv informanterna gav till användningen av resultatutjämnande åtgärder. Vidare kan resonemanget kopplas till hypotesen om resultatutjämnning som bygger på fyra antaganden, där det första handlar om att företagsledningen väljer redovisningsprinciper som maximerar företagets nytta eller välgång. Det andra antagandet påstår att nyttan för ledningen ökar med bland annat med nivå och tillväxtgrad av deras ersättning. Det tredje och fjärde antagandet handlar om uppfyllande av antagande två är beroende av nöjda aktieägare vilket kan uppnås av ett högt aktiepris. Enligt hypotesen samverkar de fyra antagandena och tillsammans motiverar det ledningen att utjämna resultatet. Vi kan tydligt se samverkan mellan de fyra antagandena genom empirin som framkommit då dessa inte enskilt verkar som motiv till att jämna ut resultatet.

4.2.2.1 Belöningsystem

Det yttersta målet är en stigande aktiekurs, säger Malmqvist men motivet ligger inte i belöningsystem utan snarare i att företag:

”vill ha ett företag som många pratar väl om och få en stigande aktiekurs, sedan har man bonus och optionsprogram kopplat till aktiekursen så man går inte lottlös”.

Malmqvist menar att även företag som inte har bonus- eller optionsprogram har samma drivkraft att framställa utvecklingen så stabil som möjligt. Att belöningsystem inte ses som ett enskilt motiv bekräftar samverkan mellan de olika antagandena i hypotesen om resultatutjämnning. Vi menar dock att det kan ses som en självklarhet att företagsledningen väljer de principer som maximerar sin egen nytta särskilt om de har ett belöningsystem kopplat till aktiekursen. Företagsledningen måste ta hänsyn till andra interna och externa förväntningar och därmed kan inte ett belöningsystem ses som en ensam förklaring till fenomenet resultatutjämnning.

I den kvantitativa undersökningen framgick att 31 av totalt 36 företag under 2006 har någon form av belöningsystem till företagsledningen (se bilaga 5), motsvarande siffror från 2003 var 32 företag. Vilket tyder på att IFRS inte har påverkat förekomsten av olika former av belöningsystem, som innefattar rörlig lön, bonus, optionsprogram och aktierelaterade incitamentprogram. Belöningsystem används till att dels locka till sig kompetent personal till ledande befattningar och dels behålla och motivera den befintliga. Dessa system sägs öka sannolikheten för resultatutjämnande åtgärder men vi anser att det inte är möjligt att studera förekomsten av belöningsystem som en indikation på att det förekommer resultatutjämnande

åtgärder inom företaget. Denna diskussion bekräftas av det Malmqvist säger att även företag utan bonus- eller optionsprogram strävar efter en utveckling som är så jämn och stabil som möjligt.

4.2.3 Efter införandet av IFRS

När det gäller frågan om värdering till verkligt värde anser båda informanterna att det är framförallt fastighetsbolag och skogsbolag som äger reallgångar som påverkas. Malmqvist menar:

”Det är lite överdrivet rädslan för verkliga värden i redovisningen, vad jag har sett är den inte, annat än i fastighetsbolagen, något som är annorlunda än vad vi haft tidigare.”

Enligt studier i samband med införandet av IFRS kan både för- och nackdelar uppstå vid värdering till verkligt värde, där nackdelarna kan ge utrymme för subjektiva bedömningar och manipulerade resultat. Vi menar att det i stort sett är omöjligt att vid granskning av företagens räkenskaper kunna urskilja bakomliggande motiv till de beräkningar som gjorts vid värdering.

Införandet av de nya reglerna har enligt Malmqvist minskat möjligheten att använda resultatutjämnande åtgärder vilket bekräftas av den kvantitativa undersökningen. Vidare menar Bruzelius att noterna är viktiga, som efter IFRS har blivit mera omfattande och detaljerade. Då vi endast har granskat årsredovisningar från 2006 har vi svårt att jämföra huruvida upplysningskraven har förändrats sedan 2003. Däremot har vi, efter en litteraturgenomgång, fått uppfattningen att upplysningskraven har ökat efter införandet av IFRS med syftet att öka transparensen. Bruzelius menar, angående frågan om transparensen har ökat, följande:

”analytiker generellt sett älskar detaljer, vi vill veta vad man tjänar, vad det är som driver vinsten i det här bolaget om det så är tillverkningen i Kina eller försäljningen i Sydamerika, det får vi tyvärr inte reda på så mycket mer idag än vad vi fick tidigare. Men vi får mer detaljer och det gillar vi.”

Vi tror att all information kring vad som driver vinsten i ett företag inte går att utläsa i årsredovisningen då sådan information kan ses som företagshemligheter. Därför är det svårt att öka transparensen i detta avseende men i stället ökas detaljrikedomen kring valda metoder avseende värdering och redovisning.

5 Slutsatser

Syftet med kapitlet är att kortfattat beskriva de slutsatser som framkommit efter den teoretiska genomgången och empiriska undersökningen. Slutsatserna baseras på att besvara uppsatsens syfte och frågeställningar.

Företagens resultat är och har historiskt sett varit i fokus för både externa och interna intressen, resultatutjämnade åtgärder har följt den ständiga utvecklingen av nya regler och rekommendationer. Det innebär att de strategier som företagen använder i syfte att påverka resultatet hela tiden ändras och förnyas. Uppsatsen syftar till att studera om användningen av resultatutjämnning samt förekomsten av olika belöningsystem har förändrats i och med införandet av IFRS. Syftet med denna uppsats besvaras med hjälp av följande frågeställningar:

- Har möjligheterna till att resultatutjämnade minskat efter införandet av IFRS?
- Har företagsledningens motiv till resultatutjämnade åtgärder förändrats efter implementeringen av IFRS?
- Användningen av resultatutjämnade åtgärder har förändrats sedan införandet av IFRS, generellt sett finns det färre alternativa metoder och värderingsprinciper. Utifrån de undersökta variablerna i uppsatsen kan slutsatsen dras att en minskning av möjligheten till resultatutjämnade åtgärder har skett. Nya möjligheter till taktiska åtgärder har även uppkommit i form av flera alternativa metoder exempelvis gällande redovisning av pensioner.
- Införandet av IFRS har inte inneburit några restriktioner angående ledningens belöningsystem. Efter undersökningen har slutsatsen dragits att belöningsystemen inte kan sägas vara en enskild drivkraft utan snarare en av de faktorer som samverkar till att företagsledningen motiveras att resultatutjämnade. Oavsett nya redovisningsregler kommer dessa faktorer alltid vara desamma. De motiv som ligger bakom resultatutjämnade åtgärder kan därför inte sägas ha förändrats i och med införandet av IFRS.
- Det finns fortfarande stort utrymme för företagens egna subjektiva bedömningar, vilket skapar möjligheter att strategiskt välja det sätt som är mest fördelaktigt och ger en utjämnande effekt. Valmöjligheten gällande nedskrivningar av goodwill ger företagsledningen tillfället att använda detta som en taktisk åtgärd att utjämnade resultatet.

6 Avslutande diskussion

Kapitlet presenterar en avslutande diskussion bestående av våra egna reflektioner utifrån problembakgrunden samt kritik av de metoder som använts i uppsatsen för att avslutas med förslag på framtida forskning.

6.1 Reflektioner

Resultatutjämning kan skapa problem då det maskerar företagens resultatutveckling vilket medför att en rättvisande bild av företagets ekonomiska ställning inte kan göras. Historiskt sett har detta varit ett stort problem såsom i företagsskandaler där företagsledningen medvetet har manipulerat resultatet. Detta har lett fram till mer restriktiva regler som är mer enhetliga och jämförbara mellan olika länder och företag, men de innehåller fortfarande utrymme för subjektiva bedömningar och alternativa metoder.

Till synes är det inte enbart företagens interna motiv som styr valet att använda resultatutjämnande åtgärder utan marknaden och olika bedömare uppskattar och efterlyser en jämn resultatutveckling. Rekommendationer och regler vidhåller att företag inte ska ägna sig åt sådana åtgärder men marknaden säger tvärtom då de värderar ett jämt resultat högre än ett svängigt resultat. Företagen torde välja att redovisa på så sätt som dels maximerar deras egen nytta dels uppfyller marketens önskemål. Det kan tyckas självklart att om det finns alternativa metoder eller värderingar, som inte direkt strider mot gällande regler, kommer företagsledningen att välja den metod som ger önskat resultat.

Revisorns roll i de finansiella rapporterna bör även ifrågasättas då de borde besitta den kunskap som krävs för att kunna identifiera utjämnande åtgärder, eller är det så att revisorn hjälper företagen att hitta kryphål i gällande rekommendationer och regler? Så var det i fallet Enron där även revisorn blev åtalad, i så fall skulle kanske reglerna även bli hårdare för revisorer.

Angående diskussionen kring huruvida resultatutjämning ses som en medveten strategi för att förvanska siffrorna i rapporterna eller en metod som förbättrar informationen av framtida kassaflöden finns inget entydigt svar. Det kan ses som ett problem då företag väljer att inte uppvisa en rättvisande bild av den ekonomiska ställningen och på så vis inte förmedlar information som speglar verkligheten. Å andra sidan bör inte poster som direkt ligger utanför företagets verksamhet påverka resultatet, utan dessa bör tas bort. Marknaden verkar i sin tur

efterfråga en viss typ av utjämnande resultat, vilket kan tolkas som att informationen som förmedlas med utjämnande åtgärder är bättre.

Företagens strategier och taktiska åtgärder går inte att utläsa i de finansiella rapporterna utan de är dolda för läsaren, vilket gör det svårt att förstå syfte och motiv till varför olika metoder valts. Som till exempel bonussystem som enligt media är motiv till varför företag väljer att manipulera redovisningen, detta har säkerligen att göra med företagsskandaler som Skandia. Även enligt Svensson och Wahlbergs magisteruppsats är förekomsten av ett resultatbaserat belöningsystem en av de starkaste drivande faktorerna för företagsledningen att resultatutjämna. Syftet med IFRS är bland annat att förhindra företagsskandaler, där belöningsystemen ofta ses som ett av de motiv som ligger bakom. Även om vi tror att dessa system inte kan ses som ett enskilt motiv anser vi att de tillsammans med andra faktorer kan påverka ledningens beslut att resultatutjämna. Därför borde restriktioner angående olika belöningsystem införas då IFRS även borde hindra de bakomliggande motiven.

6.2 Metod- och källkritik

Så här i efterhand har vi upptäckt en del brister i den D-uppsats som användes för att jämföra resultatet med vår egen studie. Det saknas bland annat en utförlig beskrivning av tillvägagångssätt avseende den kvantitativa studien, därför har vissa antaganden fått göras angående utförandet av denna studie. Detta kan minska tillförlitligheten i uppsatsen eftersom det kan anses tveksamt om det som har uppmätts verkligen var det vi önskat mäta. Genom litteraturstudier avseende både tidigare och gällande normer och praxis inom området har vi dock bildat oss en god egen uppfattning av de undersökta variablerna. Vidare saknas motiv till urvalet i den tidigare studien, därför har svårigheter uppstått gällande antaganden om denna studies validitet avseende generaliserbarhet. Antalet i denna studie anses dock vara relativt stort i förhållande till den totala populationen.

Angående de intervjuer som genomfördes verkade konferenstelefonen samt ljudupptagningen hämmande för oss som forskare men eventuellt även för våra informanter. För egen del hade vi föredragit en personlig intervju då samtalet hade flutit på bättre samt att vi hade haft större nytta av intervjuguiden. Det visade sig vara svårt att få igång en diskussion kring ämnet på grund av den konstlade situation som uppstod i och med användande av en konferenstelefon. Till följd av hög arbetsbelastning hos informanterna fick vi nöja oss med en telefonintervju som ändå gav en viss utökad förståelse kring fenomenet och vad som är aktuellt idag. Intervjufrågorna skickades inte till informanterna i förväg vilket kan ses som en nackdel då de inte satt sig in i frågorna före intervjun. Vi tog dock antagandet att informanterna inte hade haft tid att gå igenom frågorna före intervjutillfället under den rådande tidspressen. Det låga antalet informanter berodde dels på

svårigheter att hitta någon med rätt kompetens och dels den höga arbetsbelastning som rådde när bolagens årsredovisningar släpptes till allmänheten. Även problem med felaktiga årsredovisningar som skickades ut medförde att vi fick skjuta upp genomförande och bokning av intervjuer. Anledningen till detta var att intervjuerna skulle vara en uppföljning till den kvantitativa studien. De få informanterna har uppvägs av en mer omfattande undersökning av ett antal börsbolags årsredovisningar.

6.3 Förslag på framtida forskning

Även i framtiden kommer företagens resultat hamna i fokus för både externa och interna intressen. De strategier som företagen använder i syfte att påverka resultatet ändras ständigt på grund av nya förutsättningar i dess omgivning. IFRS infördes för att öka transparensen och jämförbarheten avseende de stora börsbolagens årsredovisning. Det vore därför av intresse att, om några år, studera hur de resultatutjämnande åtgärderna har utvecklats. Många av de resultatutjämnande åtgärder som har studerats i tidigare svensk forskning har förhindrats genom införande av IFRS. Hur har exempelvis företagen tacklat eventuella nedskrivningar på goodwill? Kommer företagen utveckla nya strategier för att undvika stora svängningar i resultatet vid en framtida lågkonjunktur? Då fenomenet är relativt komplext och svårt att studera skulle ett intressant förslag till vidare forskning vara att studera och följa ett företag under en längre tidsperiod.

7 Källförteckning

7.1 Litteratur

Alvesson, Mats och Sköldberg, Kaj. 1994. *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Håkan. 2006. *Svenska småföretags användning av reserveringar för resultatutjämnning och intern finansiering*. Umeå Universitet.

Fagerström, Arne och Lundh, Simon. 2005. *Internationella redovisningsregler (IAS) med ett svenskt perspektiv*. Linköpings universitet.

Far Förlag. 2006. *Internationell redovisningsstandard i Sverige IFRS/IAS 2006*. FAR Förlag AB: Stockholm.

Gandemo, Bertil. 1990. *Kreativitet i årsredovisningar*. Malmö: Liber.

Gustavsson, Bengt. 2004. *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2002. *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.

Johannessen, Asbjörn och Tufte, Per Arne. 2003. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.

Johansson, Göran. 2005. *SWE GAAP svensk redovisningspraxis*. Lund: Studentlitteratur.

Mulford W. Charles and Comiskey E. Eugene. 2002. *The Financial Numbers Game – Detecting Creative Accounting Practices*. Hoboken: John Wiley & Sons.

Riahi-Belkaoui, Ahmed. 2000. *Accounting theory*. 4: de upplagan. London: Business Press. Sid 366-369.

Schroeder, Richard, Clark, Myrtle W. and Cathey, Jack M. 2005. *Financial accounting theory and analysis*. 8: e upplagan. Hoboken: John Wiley & Sons.

Svensson, Susanna och Wahlberg, Karolina. 2004. *Resultatutjämnning – en studie av taktiska åtgärder i de finansiella rapporterna*. D-uppsats Linköpings Universitet.

Thunholm, Lars-Erik. 1995. *Ivar Kreuger*. Fischer & Co.

Thuren, Torsten. 2002. *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber AB.

7.2 Vetenskapliga artiklar och tidskrifter

Balans nr 6-7, sid 7. 2006. *Enrons fall gav dyr SOX – som blivit billigare!*

Bao, Ben-Hsien and Bao, Da-Hsien. 2004. *Income smoothing, earnings quality and firm valuation*. Journal of Business Finance & Accounting, sid. 1525-1555.

Brunovs, Rudolf and Kirsch, Robert J. 1991. *Goodwill Accounting in Selected Countries and the Harmonization of International Accounting Standards*. ABACUS Vol 27 nr. 2, sid. 135-161.

Grundvall, Björn och Rundfelt, Rolf. 2003. *Endast ett fåtal börsbolag följer gällande redovisningsrekommendationer*. Balans nr 1, sid. 12-15.

Hansson, Emma och Markkula, Henrik. 2002. *Effekter av optionsprogram – gagnar de ägarna?* Balans, nr 5, sid. 24-27.

Mercer, Christopher, Crow, Matthew R and Patton, Kenneth W. 2002. *Goodwill valuation under SFAS 142*. CPA Journal, Februari, sid. 23-29.

Oxelheim, Lars. 2006. *Ingen indikation på ökad transparens*. Balans nr 4, sid. 36-38.

Platen von, Margaret. 2005. *Nya regler missar målet*. Affärsvärlden nr 50, sid. 42-43.

The CPA Journal, 1999. *Signs of backlash against SEC's attack on cookie jar reserves and income smoothing*, sid. 10.

Tucker, J.W and Zarowin P.A. 2006. *Does Income smoothing Improve Earnings Informativeness?* The Accounting Review, nr.1, sid. 251-268.

7.3 Elektroniska källor

Bankrättsföreningen. 2002. Fagerfjäll, Ronald. *De hjälper oss att förstå fenomenet Ivar Kreuger*.

Hämtat 2007-03-27 från:

<http://www.bankrattsforeningen.org.se/bankkrisen55.html>

Dagens Industri. 2004. Wilke, Björn. *Regeländring slår mot företagens resultat*. Hämtat 2007-03-31 från:

<http://www.di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Vin.aspx%3FArticleID%3D2004%5C01%5C15%5C96378%26words%3Difrs%26SectionID%3DVin%26menusection%3DVin>

Dagens Industri 2006. Österberg, Jörgen *Börsen idag: Engångsposter missbrukas i bokslutsrapporterna*. Hämtat 2007-05-29 från:

<http://di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleID%3d2006%5c02%5c17%5c176522>

7.4 Muntliga källor

Malmqvist, Peter. Analyschef på Nordnet. Telefonintervju 2007-05-10.

Bruzelius, Anders. Ansvarig aktieanalys Swedbank. Telefonintervju 2007-05-10.

7.5 Övrigt

Sandvik årsredovisning. 2006

Bilagor

Bilaga 1: Sammanställning av resultatutjämnande åtgärder 2006

Nr	Företag	1) Enhetlig redovisning	2) Ren revision	3) Goodwill	Nedskrivningar	4) Extraordinära poster	5) Jämförelsestörande	6) Byte av Redov.princip	7) Konsolidering av DB	Metod vid konsolidering	8) Innehav utländska DB	9) Intressebolag	Metod vid intressebolag	10) Elimineringar
1	Anoto Group	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
2	Ballingslöv	JA	JA	JA	JA	-	-	-	JA	FÖRV	JA	-	-	JA
3	Boss Media	JA	JA	-	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
4	Broström	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
5	Cloetta Fazer	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
6	Electrolux	JA	JA	JA	-	-	JA	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
7	Enea Data AB	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	-	-	JA
8	Ericsson	JA	JA	JA	-	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
9	Getinge	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	-	-	JA
10	Holmen	JA	JA	JA	-	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
11	Industrivärden	JA	JA	-	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
12	Investor	JA	JA	-	-	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
13	KARO BIO	JA	JA	-	-	-	-	JA	JA	FÖRV	-	-	-	JA
14	Klövern	JA	JA	-	-	-	-	-	JA	FÖRV	-	-	-	JA
15	Lundbergs	JA	JA	JA	-	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
16	Micronic Laser Systems AB	JA	JA	-	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	-	-	JA
17	NCC	JA	JA	JA	JA	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
18	New Boliden	JA	JA	JA	-	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
19	Nobia	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
20	Partner Tech	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
21	PROFFICE	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	-	-	JA
22	Q-Med	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	-	-	JA
23	Rottneros	JA	JA	-	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	-	-	JA
24	SAAB	JA	JA	JA	JA	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
25	Sandvik	JA	JA	JA	JA	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
26	SCA	JA	JA	JA	-	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
27	Securitas AB	JA	JA	JA	JA	-	JA	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
28	Skanska	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
39	SKF	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
30	SSAB	JA	JA	-	-	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
31	Swedish Match	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
32	Teleca	JA	JA	JA	JA	-	-	-	JA	FÖRV	JA	-	-	JA
33	TeliaSonera	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
34	Ticket	JA	JA	JA	-	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
35	Trelleborg AB	JA	JA	JA	JA	-	-	-	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
36	Volvo	JA	JA	JA	-	-	-	JA	JA	FÖRV	JA	JA	KAP	JA
	Summa	36	36	28	7	0	2	12	36	36	34	25	25	36

Förkortningar bilaga 1

FÖRV	Förvärvsmetoden
KAP	Kapitalandelsmetoden
DB	Dotterbolag

Bilaga 2 Intervjuguide

1. Hur påverkas Ni, som bedömare av finansiella rapporter, av en jämn och stabilt växande resultatutveckling?
2. Hur ser Ni på fenomenet resultatutjämnning?
3. Vad anser Ni vara de mest vanliga åtgärderna med syfte att utjämna resultatet i svenska koncerner?
4. Vad anser Ni att företagen har för motiv till att jämna ut sitt resultat?
5. Ger sådan resultatutjämnning en mer rättvisande bild av företagets framtida kassaflöden?
6. Många befarar att bolagens resultat kommer att svänga kraftigt i och med att vissa tillgångar nu ska värderas till verkligt värde till skillnad mot tidigare då de värderades till anskaffningsvärde alternativt historiskt värde, vad anser Ni om detta?
7. Hur går Ni tillväga för att upptäcka om företaget som granskas har försökt att manipulera resultatet genom resultatutjämnande åtgärder?
8. Läger ni särskilt vikt vid vissa poster i årsredovisningen efter införandet av de nya reglerna?
9. Är det någon eller några poster som särskilt ställer till med problem vid granskningen av rapporterna i och med införandet av IFRS?
10. Anser Ni att transparensen av de finansiella rapporterna har ökat sedan införandet av IFRS?
11. Kan Ni som analytiker se någon skillnad av användandet av resultatutjämnande åtgärder sedan IFRS infördes?

Bilaga 3: Kompletta sammanställning av intervjuerna

1. Hur påverkas Ni, som bedömare av finansiella rapporter, av en jämn och stabilt växande resultatutveckling?

Peter: Vi påverkas positivt av en jämn och stabilt växande resultatutveckling om man ska jämföra med om man skulle uppnå samma långsiktiga resultat men under större svängningar, detta har ett värde.

Anders: Företag som har det är oftast enklare att ge prognoser på och det brukar också göra att de, allting annat lika, bolag inom samma bransch men som har en mer slag eller bollat till resultatutvecklingen eller försäljningsutvecklingen då har man en lägre riskpremie på den typen av bolag som är enklare att förutspå. Därmed tenderar man att kunna köpa det här mer stabila bolaget från det instabila bolaget till högre multiplar. Vi uppskattar det, det gör vår värld enklare men så är det tyvärr inte alltid

2. Hur ser Ni på fenomenet resultatutjämnning?

Peter: Det är ett problem eftersom det maskerar en svängning utvecklig, alltså man vill på ett sätt som inte stämmer överens med verkligheten försöker framställa utvecklingen som jämn när den i själv verket inte är det, då får vi en skev bild av företaget.

Anders: När det gäller redovisningsförändringar tycker jag att det vore bättre att redovisa såsom det är.

Att inte resultatutjämnas?

Anders: Ja, precis utan ta det by the book.

3. Vad anser Ni vara de mest vanliga åtgärderna med syfte att utjämnas resultatet i svenska koncerner?

Peter: De vanligaste åtgärderna är att man oftast vid VD-byten genomför stora avsättningar för omstruktureringsreserver. Och genomför nedskrivningar oftast av immateriella tillgångar om man får dra till en omstruktureringsreserv så tar man en omedelbar och stor kostnad i resultatet det ökar ju svängningarna. Men analytiker har en tendens även media har en tendens att bortse från riktigt stora kostnader, hoppar förbi det och tittar på resultatet exklusive den typen av kostnader även om vi i resultaträkningen kan hitta det fullständiga resultatet. Så presenterar vi gärna utvecklingen exklusive den där stora posten det innebär att då har man tagit upprepade utgifter för omstruktureringar vid en och samma tidpunkt. Då slipper man det ett antal kvartal framöver, det är den ena åtgärden.

När man skriver ned tillgångar slipper man normalt avskrivningar på de tillgångarna och dessutom är en nedskrivning något som vi borde reflektera över som analytiker och säga att om man nu tvingas skriva bort en massa värden då har väl resultaträkningen varit överskattad historiskt då borde väl resultaträkningen påverkas av någon typ av värdefall på de här tillgångarna. Nu kommer att vid ett och samma tillfälle och ofta när man då bytt VD och det ger en ryckig utveckling men då slipper man ju i alla fall avskrivningar på de där tillgångarna framöver.

Den tredje åtgärden har att göra med det vi kallar för säkringar av valutaflöden, eller kassaflödessäkringar. Det vanligaste sättet att hantera en kassaflödessäkring det är att matcha den vinst eller förlust man gör på säkringsinstrumentet med de ökade eller minskade intäkter man får från en nettoexport, och där igenom har man matchat en finansiell vinst eller förlust med en operativ vinstökning eller vinst minskning och på så sätt får man en utjämnande effekt. Problemet med det är när väl det finansiella instrumentet har löpt ut ja då träffar den fulla valutaeffekten resultatet vilket kan komma som en överraskning.

Fjärde sättet som dock inte är så vanligt, vanligare förr, det är när man gjort en större reavinst på någon anläggningstillgång, sålt ett dotterbolag eller en fastighet eller något sådant. Så försöker man hitta just sådana nedskrivningar och omstruktureringskostnader och så ställer man de emot varandra i resultaträkningen. Nu är det väldigt få bolag som gör detta utan att förklara, så i texten i årsredovisningarna eller i noten eller texten i delårsrapporterna så får man i normal fall reda på det här lilla nettobeloppet består av två ganska stora bruttobelopp då till exempel. Det där är några åtgärder som företagen vidtar för att försöka få oss att se ett resultat som är väldigt jämnt.

Anders: Jag får inte en sådan jätte stark känsla att man försöker smeta ut resultatet över kvartalen om man har en större kostnad som man befärrar så brukar man tala om det, sen kan man den ska bli x säg en miljard sen vet man inte riktigt när de ska ta den. Nu kan man inte som tidigare ta en strukturkostnad och sen när det väl händer lösa upp den utan du måste ju hänvisa strukturkostnad till ett specifikt objekt eller specifikt visst antal anställda eller något sådant. Så jag har ingen känsla av att man försöker smeta ut, göra resultatet jämnare över kvartalen. Nya redovisningsprinciper har ju gjort att, det jag var lite oroad för, att man ska värdera kontrakt, valutakontrakt och räntetillgångar marknadsmässigt varje kvartal. Det är inget som jag tycker är så där jätte intelligent men så gör man i resten av världen och det ska bli väldigt slagenligt resultat då som inte visar det underliggande resultatet i bolagen det är det man värderar, på sikt börjar dessa ta ut varandra.

4. Vad anser Ni att företagen har för motiv till att jämna ut sitt resultat?

Peter: Motivet är nummer ett, en ny företagsledning vill gärna hitta så mycket problem som möjligt den första tiden för att det är under det tillträdande årets resultaträkning och det har man ofta tycker man inte något direkt ansvar för och därigenom får man in så mycket kostnader som man kan det året slipper man de kostnaderna i alla fall framöver. När man då ska ha ansvar för ett års räkenskaper.

Det andra är naturligtvis att generellt beskriva utvecklingen som så jämn som någonsin går.

Anders: Dom är säkerligen att visa på ett stabilt företag som visar ren kontinuerlig vinststillväxt, det optimala är väl att snarare ha en successiv vinststillväxt, istället för att ha 30 % det ena året och 10 % det andra året, då kanske man hellre vill ha två med 20 istället. Så mycket kan man inte göra men det skulle vara syftet, för det uppskattar marknaden och investerare med mer stabila företag för det är enklare att förutsäga vad som ska komma skall än när det slår väldigt mycket upp och ned.

Andra motiv, som optionsprogram?

Peter: Jag har inte sett det som ett direkt motiv, rent generellt ser jag en stigande kurs som det yttersta motivet men sättet att få kursen att vara ordentligt stigande det är att framställa företaget som väldigt stabilt. Yttersta målet är att få aktiekursen att stiga. Har inte sett belöningssystem som drivkraft till att man skulle genomföra de här åtgärderna för att ens egen bonus uteslutande ska

stiga utan man vill ha ett företag som många pratar väl om och så få en stigande aktiekurs sen så har man bonus och optioner och annat kopplat till aktiekursen så man går inte lottlös från det. Men även en företagsledare utan som helst bonus eller options program kommer att ha en drivkraft att försöka framställa utvecklingen så stabil som möjligt.

5. Ger sådan resultatutjämnning en mer rättvisande bild av företagets framtida kassaflöden?

Peter: Nej, det ger en underskattning av risken i företaget, svängningar och risk är lite samma sak och försöker vi maskera sådana svängningar då maskerar man också risken i företaget.

Anders: Vi försöker alltid titta på det underliggande resultatet i ett bolag, vi försöker själv jämma ut när vi själv tycker det är något konstigt, extraordinärt så tar vi bort det från resultatet i bolaget när vi räknar på det. Så vi sysslar med en typ av resultatutjämnningar vi tittar på vad som levererar den underliggande verksamheten i sig, vi bryr oss inte om kortsiktiga grejer att det är några nedskrivningar, uppskrivningar eller kapitalvinster eller något sådant. Vi tar bort dessa när vi tittar på bolaget det är det vi värderar, vi värderar inte att man ok man säljer en tillgång och tjänar lite pengar på den, det är bra men det är passé, då är det klart vilket är framåt vi värderar. Efter de nya standarderna har det blivit mycket mindre effekt än vad jag trodde det skulle bli, jag var rädd att det skulle bli mycket slagiga resultat.

6. Många befarar att bolagens resultat kommer att svänga kraftigt i och med att vissa tillgångar nu ska värderas till verkligt värde till skillnad mot tidigare då de värderades till anskaffningsvärde alternativt historiskt värde, vad anser Ni om detta?

Peter: Det jag har sett i praktiken handlar i huvudsak om fastighetsbolag där utgör idag värdestegringarna merparten av vinsten i rader av fastighetsbolag. Problemet med det är att omgivningen ser på värdestegringarna med samma trovärdighet och stabilitet som vilken annan vinst som helst. Risken är att man tror att dessa värdestegringar samma sak som pengar på banken, men värdestegringar kan förändras till värdeminskningar om marknaden förändras och det kommer vi se framöver. Därför är de värdestegringarna i fastighetsbolagen, vill jag påstå, som gör att fastighetsbolagen framstår långsiktigt lite i för ljus dager, det bör uppfattas som ett problem.

Det andra som gäller marknadsvärdering det är oftast finansiella instrument, finansiella tillgångar och skulder av olika slag framförallt kassaflödessäkringarna, där upplever jag egentligen inte att redovisningen i praktiken har ändrats särskilt mycket, så det är precis som tidigare. I några fall har jag sett företag använda IAS39 om finansiella instrument för att omvärdera större aktieposter men där har ofta värdeförändringsvinsten kommit in i eget kapital och det är en metod som jag tycker bättre om. Då påverkas inte resultatet, redovisade resultatet i alla fall, följdaktiga kan vi inte genom den transaktionen få ökad volatilitet. Annars tycker jag att det är lite överdrivet den här rädslan för verkliga värden i redovisningen, vad jag har sett är det inte, annat i fastighetsbolagen, något som är annorlunda än vad vi haft tidigare.

Anders: IFRS förändringen det blir framförallt effekter på dem som har reallgångar, som skog och fastigheter. Däremot har det inte producerade företag ändrat värdena på sina tillgångar, vad jag känner till nu kanske jag har missat nått men det har inte blivit så stökigt egentligen. Men som jag var inne på lite tidigare det är det verkliga värdet av just idag en valutaposition eller en ränteposition, det är bökitigt för det är intressant först när den möter strömmen av pengarna eller vad som ska betalas alltså när den faller ut som man får se total summan, det är då den bör redovisas snarare att man hela tiden värderar den under Q1, Q2 det här kommer först i Q4 det är då du får betalt för den tillgången du säljer. Annars värderingar på tillgångar till verkliga värden

har jag inte sett, till exempel Atlas har inte skrivit upp sina tillgångar det tror jag inte kommer att ske heller, det är de som har realltillgångar som fastighetsbolag som kommer att påverkas mest och skogsbolag och andra som har den typen av enkla tillgångar att värdera.

7. Hur går Ni tillväga för att upptäcka om företaget som granskas har försökt att manipulera resultatet genom resultatutjämnande åtgärder?

Peter: Jag kan inte peka på något specifikt, sen är företag rent generellt bra på att beskriva hur resultatet växer fram. Över en tio års period kan jag säkert leta reda på ett eller annat men det funkar inte över telefon.

8. Läger ni särskilt vikt vid vissa poster i årsredovisningen efter införandet av de nya reglerna?

Peter: Införandet av de nya reglerna har nog krympt möjligheten att ta till resultatutjämnande åtgärder.

Anders: Man tittar lite mer på balansräkningen än tidigare, inte att vi ifrågasätter värderingar av tillgångarna men hur det egna kapitalet rör sig med anledning att man kan använda sig av säkerhetskoder. Annars är det inte så, klart att vi läser noterna för att kolla finansnettot som oftast brukar dyka upp där, för att titta på det underliggande finansnettot. Vi ska göra en prognos framöver det är det vi ska försöka prognostisera. Det klart ser vi en jämn trend att de ligger på x antal miljoner i form av extra positiv effekt hela tiden. De säger att det här kommer att innebära en positiv effekt, då brukar bolagen vara rätt öppna och kommunicera att vi löser upp den här och det kommer att slå x antal miljoner de följande fyra kvartalen, då vet vi det. Det är väl då vi tittar lite mer, kassaflödet är också otroligt viktigt men det är ju inte en post utan en hel räkenskap.

9. Är det någon eller några poster som särskilt ställer till med problem vid granskningen av rapporterna i och med införandet av IFRS?

Peter: Den post som alltid är problematiska för svenska företag eftersom vi är ganska exponerad mot den, är valutakurssvängningar av några slag och det är ett ständigt problem. Sen är det just det här med valutasäkringar som kan förskjuta effekten i större eller mindre utsträckning som är ett problem. Valutasvängningar är nästan alltid ett problem och ett oförändrat sådant verkar det som, oavsett IFRS eller inte.

10. Anser Ni att transparensen av de finansiella rapporterna har ökat sedan införandet av IFRS?

Peter: Transparensen har nog ökar, ja. Jag tycker att företagen presentera ännu fler faktorer som har påverkat deras resultat, så i viss mån har det ökat.

Anders: Jo, det tycker jag att det har gjort, sen har vi bolagskod och lite sådana grejer som har gjort att transparensen har ökat. Så det har varit lite parallella drivkrafter. Men det klart det har ju blivit lite mer fotnoter och mer detaljer kring vissa poster, det uppskattar vi analytiker att det blir tydligare och enklare att förstå var saker och ting kommer ifrån. Analytiker generellt sätt älskar detaljer, vi vill veta vad man tjänar, vad det är som driver vinsten i det här bolaget om det så är tillverknings i Kina eller försäljningen i Sydamerika, det får vi tyvärr inte reda på så mycket mer idag än vad vi fick tidigare. Men vi får mer detaljer och det gillar vi.

11. Kan Ni som analytiker se någon skillnad av användandet av resultatutjämnande åtgärder sedan IFRS infördes?

Peter: Nej, jag kan nog inte se någon skillnad faktiskt. Värdestegringar på fastigheter fanns inte tidigare på samma sätt annars tycker jag att jag känner igen det mesta

Anders: Jag måste säga att jag är positivt överraskad att det inte har varit mer stök än vad det har varit, jag menar en sak som man diskuterade var ju, jag kommer ihåg att jag läste en artikel innan man plockade bort goodwillposten att skriva av den. De här bolagen ser billiga ut nu, när de inte längre behöver skriva av goodwill, för de hade mycket goodwill i sina räkenskaper. Men det hade marknaden redan gjort för vi hade något som kallades för P1-tal eller justerat det var ju oftast att man lyfte bort goodwill eftersom de internationella bolagen i USA tog man bort goodwillavskrivningar 2002. Skulle man då jämföra ett Svenskt bolag med ett amerikanskt bolag var man tvungen att göra på det sättet. Det har haft mindre betydelse än befarat och det har inte förändrat vårt sätt att arbeta på något sätt kan jag väl säga, det kan vara lite annorlunda för vissa sektorer kanske som fastighetsbolagen

Bilaga 4 Sammanställning av goodwill

Företag	Goodwillposten (Mkr) 2003	Goodwillposten (Mkr) 2006	Balansomslutning (Mkr) 2003	Balansomslutning (Mkr) 2006	Goodwill/Balansomslutning 2003	Goodwill/Balansomslutning 2006	Differens balansomslutning 2003/2006
Anoto Group	298,674	298,674	568,518	576,977	52,54 %	51,77 %	-0,77 %
Ballingslöv International	331,584	612,599	1 008,121	2 191,597	32,89 %	27,95 %	-4,94 %
Boss Media	0	0	269,947	0	0	0	0
Broström	58,4	124	5 646,8	6 111,4	1,03 %	2,03 %	+1 %
Cloetta Fazer	236	180,8	2 848,5	3 214,1	8,29 %	5,62 %	-2,67 %
Elektrolux	5 030	1 981	77 028	66 049	6,53 %	3,00 %	-3,53 %
Enea Data AB	101,677	87,1	403,358	560	25,21 %	15,55 %	-9,66 %
Ericsson	5 739	6 824	182 372	214 940	3,15 %	3,17 %	+0,02 %
Getinge	5 006,4	5 408,8	12 032,3	15 876,7	41,61 %	34,07 %	-7,54 %
Holmen	528	557	26 358	32 141	2 %	1,73 %	-0,27 %
Industrivärden	236	0	21 075	-	1,12 %	0	-1,12 %
Investor	0	0	-	-	0	0	0
KARO BIO	0	0	-	-	0	0	0
Klövern	0	0	-	-	0	0	0
Lundbergs	584	643	46 280	72 935	1,26 %	0,08 %	-1,18 %
Micronic Laser Systems AB	0	0	-	-	0	0	0
NCC	2 045	1 700	29 997	30 603	6,82 %	5,55 %	-1,27 %
New Boliden	2 712	3 049	19 861	26 929	13,65 %	11,32 %	-2,33 %
Nobia	1 619	2 764	6 460	9 624	25,06 %	28,72 %	+3,66 %
Partner Tech	72,847	139,693	819,818	1 637,748	8,89 %	8,53 %	-0,36 %
PROFFICE	291	378	976	447	29,82 %	8,46 %	-21,36 %
Q-Med	44,483	41,4	1 510,528	1 594,4	2,94 %	2,60 %	-0,34 %
Rottneros	5	0	2 332	-	0,21 %	0	-0,21 %
SAAB	1 627	3 294	28 704	32 771	5,67 %	10,05 %	+4,38 %
Sandvik	4 349	5 156	48 397	65 901	8,99 %	7,82 %	- 1,17 %
SCA	14 586	16 997	107 356	133 544	13,59 %	12,73 %	-0,86 %
Securitas AB	14 777,8	14 031,6	36 954,7	35 719,8	39,99 %	39,28 %	-0,71 %
Skanska	4 259	4,490	66 738	71,307	6,38 %	6,30 %	-0,08 %

Företag	Goodwillposten (Mkr) 2003	Goodwillposten (Mkr) 2006	Balansomslutning (Mkr) 2003	Balansomslutning (Mkr) 2006	Goodwill/Balansomslutning 2003	Goodwill/Balansomslutning 2006	Differens 2003/2006
SKF	536	1 799	36 326	44 238	1,48 %	4,07 %	+2,59 %
SSAB	16	0	18 476	-	0,09 %	0	0
Swedish Match	2 046	1 991	15 102	15 770	13,55 %	12,63 %	-0,92 %
Teleca	1 562,565	1 747,6	2 747,181	3 103,6	56,88 %	56,31 %	-0,57 %
TeliaSonera	52 922	62 639	194 819	199 392	27,16 %	31,42 %	+4,26 %
Ticket	101,678	170,653	268,537	440,092	37,86 %	38,78 %	+0,92 %
Trelleborg AB	6 987	8 968	22 856	27 557	30,57 %	32,54 %	+1,97 %
Volvo	14 977	8 849	231 252	258 427	6,48 %	3,41 %	-3,07 %
Totalt	143686,11	150436,41	1247843,31	1302365,72	*14, 21 %	*12,93 %	*-1,28 %

*Medelvärde baserat på totalt antal företag (36)

Bilaga 5: Sammanställning av ersättning till ledande befattningshavare

Nr	Företag	Grundlön	1)Rörlig lön	2)Bonus	3)Optionsprogram	4)Aktierelaterade incitamentprogram	Någon form av belöningsystem (se 1,2,3 och 4)
1	Anoto Group	JA	-	JA	JA	-	X
2	Ballingslöv International	JA	JA	JA	-	-	X
3	Boss Media	JA	-	-	-	-	-
4	Broström	JA	-	-	JA	-	X
5	Cloetta Fazer	JA	JA	JA	-	-	X
6	Elektrolux	JA	JA	-	JA	JA	X
7	Enea Data AB	JA	JA	-	JA	-	X
8	Ericsson	JA	JA	-	-	JA	X
9	Getinge	JA	JA	JA	JA	-	X
10	Holmen	JA	-	-	-	-	-
11	Industrivärden	JA	JA	-	JA	-	X
12	Investor	JA	JA	-	JA	-	X
13	KARO BIO	JA	-	JA	JA	-	X
14	Klövern	JA	JA	-	-	-	X
15	Lundbergs	JA	-	-	JA	-	X
16	Micronic Laser Systems AB	JA	-	-	-	-	-
17	NCC	JA	JA	-	-	-	X
18	New Boliden	JA	JA	-	-	-	X
19	Nobia	JA	-	-	-	-	-
20	Partner Tech	JA	JA	-	-	-	X
21	PROFFICE	JA	JA	JA	-	-	X
22	Q-Med	JA	JA	-	-	-	X
23	Rottneros	JA	-	JA	-	-	X
24	SAAB	JA	JA	-	-	-	X
25	Sandvik	JA	-	-	JA	-	X
26	SCA	JA	JA	-	JA	-	X
27	Securitas AB	JA	JA	JA	-	-	X
28	Skanska	JA	JA	-	JA	JA	X
39	SKF	JA	JA	-	-	-	X
30	SSAB	JA	JA	-	-	-	X
31	Swedish Match	JA	JA	-	JA	-	X
32	Teleca	JA	JA	-	-	-	X
33	TeliaSonera	JA	JA	-	-	-	X
34	Ticket	JA	-	-	-	-	-
35	Trelleborg AB	JA	JA	-	-	-	X
36	Volvo	JA	JA	-	JA	JA	X
	Summa	36	25	8	14	4	31